

▲ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 05 (450) 25 Fevral-Şubat; 3 Mart-Adar, sal 2019
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasi

Qiyməti: 40 qəpik
Həjəyə: 40 qəpik

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbahəddin Eloğlu

26 Fevral Xocalı soyqırımı günüdür!

Səh. 2-3

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq yürüşündə iştirak edib

Səh. 6-7

Xocalı soyqırımı Kürdüstanın Ərbil şəhərində keçirilən konfranslarda qaldırılıb

Kürd yoxsa Erməni Soyqırımı;
Fərziyyələr və Həqiqətlər

Soyqırımı oldu XOCALIMIZDA

Xocalı müsibəti, Xocalı dərdi, Xocalı faciəsi...

Xudu Məmmədovun axtardığı, ermənilərə qan udduran laçımlı Çal Aslan

Səh. 12

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri
A z ə r b a y c a n d a

Səh. 4

Sed hezaran kes, bona
komkûjîya Xocalîyê meşîyan

Səh. 8-9

ERMƏNİLƏRİN "DƏNİZDƏN DƏNİZƏ"
ERMƏNİSTANXÜLYASINI GÖZÜNDƏ
QOYAN İSMAYIL AĞA SIMKO

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq yürüşündə iştirak edib

Bəşər tarixində ən qanlı cinayətlərdən biri olan Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Bakıda ümumxalq yürüşü keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri yürüşdə iştirak ediblər.

Paytaxtın Azadlıq meydanından Xətai rayonunda ucaldılmış abidəyə doğru hərəkətə başlayan və on minlərlə insanın iştirak etdiyi ümumxalq yürüşünün məqsədi Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsini ehtiramla yad etmək, erməni faşistləri tərəfindən insanlığa qarşı törədilmiş bu vəhşi cinayəti yenidən dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaqdır.

Ön sırada Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın olduğu ümumxalq yürüşünün iştirakçıları qanlı qırğının günahsız qurbanlarının - xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilmiş uşaqların, qadınların və qocaların portretlərini, 27 il əvvəl törədilmiş hadisələrin dəhşətli səhnələrini əks etdirən fotosəkilləri, faciənin təqsirkarlarından cavab tələb etmək, onları cəzalandırmaq, bu soyqırımına beynəlxalq səviyyədə siyasi-hüquqi qiymət vermək barədə çağırışlar və soyqırımı qurbanlarının adlarının, soyadlarının əks olunduğu Azərbaycan, rus, ingilis dillərində plakatlar və transparantlar tutmuşdular. Marşrut boyunca yolların kənarlarındakı monitorlarda, binaların fasadlarında və eyvanlarında "Dünya Xocalı soyqırımını tanımalıdır!", "Xocalıya ədalət!", "Xocalı

soyqırımı – 27 il", "Xocalı soyqırımı bəşəriyyətə qarşı cinayətdir", "Xocalı, sözün bitdiyi yer", "Viran edilən Xocalı yenidən dirçələcək" və s. şüarlar

yürüşü Azərbaycanın Xocalı soyqırımı ilə bağlı apardığı genişmiqyaslı işin növbəti mərhələsidir. Dünya Xocalı qırğını haqqında əsl həqiqəti bilməli,

işğal altındakı torpaqların azad olunması və ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası üçün əlindən gələni etmək əzmini nümayiş etdirdi.

Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva, Arzu Əliyeva abidənin önünə tər güllər qoydular.

nümayiş etdirilirdi.

Ümumxalq yürüşü iştirakçılarının hüznü çöhrələrinə baxanda görünürdü ki, ötən 27 il Xocalının dinc sakinlərinə qanlı divan tutulmasının dəhşətini yaddaşlardan silə bilməyib. Bircə gecədə yerlə-yeksan

başla düşməlidir ki, XX əsrin sonunda bütün sivil bəşəriyyətin gözü qarşısında törədilmiş bu vəhşiliyə laqeydlik, yüzlərlə dinc insanın ölümündə təqsirkar olanların cəzalandırılması belə faciələrin planetin hər bir nöqtəsində təkrarlan-

***

Xocalı soyqırımı qurbanlarının abidəsinin ətrafında fəxri qarovul dəstəsi və tər çiçəklər düzülürdü.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımı abidəsinin önünə əklil qoydu, faciə qurbanlarının

Dövlət və hökumət rəsmiləri, Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitə və şirkətlərin rəhbərləri, diplomatik korpusun nümayəndələri, dini konfessiyaların başçıları, habelə qırğından xilas ola bilməmiş Xocalı sakinləri də abidənin önünə güllər düzdülər.

***

Ümumxalq yürüşündə Rusiyadan gələn nümayəndə heyəti də iştirak edirdi.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Rusiyadan gələn nümayəndə heyəti ilə görüşüb söhbət etdilər.

Heyətə Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının beynəlxalq əlaqələr üzrə komitəsinin sədr müavini, dünya şöhrətli idmançı İrina Rodnina, Dövlət Dumasının təhlükəsizlik və korrupsiya əleyhinə komitəsi sədrinin birinci müavini Dmitri Savelyev, Dövlət Duması Federal Məclisinin ailə, qadın və uşaq məsələləri üzrə komitəsinin sədr müavini Oksana Puşkina, Dövlət Dumasının dövlət əhəmiyyətli tikinti və qanunvericilik üzrə komitəsi sədrinin birinci müavini Mixail Yemelyanov, Dövlət Dumasının deputatları Tatyana Sibizova, Denis Parfenov və Aleksey Juravlev, Rusiya Siyasi Tədqiqatlar İnstitutunun direktoru, Azərbaycanın dostları qrupunun əlaqələndiricisi, tanınmış politoloq Sergey Markov və həmin institutun MDB ölkələri departamentinin rəhbəri Aleksey Bıçkov, hərbi ekspert, "Milli müdafiə" jurnalının baş redaktoru İqor Korotçenko, rusiyalı yazıçı, rejissor Aleksandr Rusnak,

lini unutmayın!", "Rədd olsun erməni faşizmi!", "Xocalı – XX əsrin soyqırımı", "Cinayətkarlar cəzasız qalmayacaqlar!", "Xo-

edilmiş bu Azərbaycan şəhərinin adı indi Xatın, Liditse və Sonqmi ilə qoşa çəkilir.

Bütövlükdə bu ümumxalq

masına gətirib çıxara bilər. Bu yürüş həm də Azərbaycan xalqının sıx birliyini, onun öz şəhidlərinin xatirəsinə ehtiramını,

xatirəsini ehtiramla yad etdi.

Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyeva, Baş nazir Novruz Məmmədov, Milli

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə əlaqədar Bakıda ümumxalq yürüşündə iştirak edib

Rusiya Hökuməti yanında Məliyyə Universitetinin sosiologiya və politologiya fakültəsinin dekani Aleksandr Şatilov daxildir.

Sonra Prezident İlham Əliyev Rusiyanın "Rossiya-24" kanalına müsahibə verdi.

***

Tarixi faktlar göstərir ki, əzəli Azərbaycan torpaqlarında – indiki Ermənistanda, Dağlıq Qarabağ bölgəsində və onun ətrafındakı yeddi rayonda yaşayan azərbaycanlılar erməni millətçilərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasətinə məruz qalaraq, doğma yurdlarından didərgin salınıb, qaçqın və məcburi köçkünə çevriliblər. "Böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan ermənilər öz məqsədlərinə çatmaq üçün xarici himayədarların köməyi ilə müxtəlif vaxtlarda azərbaycanlılara qarşı terror və soyqırımı həyata keçirməklə etnik təmizləmə siyasəti aparıblar. Təkcə XX əsrdə azərbaycanlılar dörd dəfə – 1905-1906-cı, 1918-1920-ci, 1948-1953-cü və 1988-1993-cü illərdə soyqırımı və etnik təmizləmələrə məruz qalıblar.

SSRİ-nin süqutundan dərhal sonra isə yenidən yaranmış Ermənistan Respublikasının ilk addımları dövlət səviyyəsində zor təbii və Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzkar müharibə etməkdən ibarət oldu. Bütün bunların nəticəsində Azərbaycan Respublikası ərazilərinin təqribən beşdəbiri işğal edildi, zəbt olunmuş torpaqlarda və Ermənistanın öz ərazisində bir milyondan artıq köklü azərbaycanlı etnik təmizləməyə məruz qaldı. Bu təcavüz zamanı mülki azərbaycanlı əhaliyə qarşı çoxsaylı müharibə, insanlıq əleyhinə cinayətlər, o cümlədən soyqırımı aktları törədildi. Bu cinayətlərə görə məsuliyyəti məhz təcavüzkar tərəf olan Ermənistan Respublikası daşıyır.

Müharibənin gedişinin ən faciəvi səhifəsi Xocalı şəhərinin işğalı oldu. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində yerləşən bu şəhərdə müharibədən əvvəl 7 min insan yaşayırdı. 1991-ci ilin oktyabrından şəhər Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən tamamilə mühasirəyə alındı. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə kütləvi artilleriya zərbələrinin ardınca Ermənistan silahlı qüvvələri keçmiş SSRİ-nin 366-cı motoatıcı alayının köməyi ilə Xocalını işğal etdilər. İşğalçılar Xocalını darmadağın edərək xüsusi amansızlıqla onun dinc əhalisinin soyqırımını törətdilər.

Bu müdhisi soyqırımı zamanı 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca xüsusi qəddarlıqla öldürülüb, 1275 insan əsir və girov götürülərək işğəncələrə məruz qalıb. Onlardan 150 nəfərin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi bu günədək məlum deyil. Qırğın zamanı 487 nəfər müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alıb. Həmçinin 8 ailə tamamilə məhv edilib, 130 uşaq valideynlərindən birini, 25 uşaq isə hər iki valideynini itirib.

Beynəlxalq Pakt, İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt, İşğəncələrə və digər qəddar, qeyri-

cəsidir ki, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqının, Meksika, Pakistan, Çexiya, Peru, Kolumbiya, Panama,

səda doğurub.

Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə əlaqədar Bakıda növbəti ümumxalq yürüşü dün-

rib. Həmin insanlar yalnız etnik mənsubiyyətlərinə - azərbaycanlı olduqlarına görə amansızcasına öldürülüb, işğəncələrə məruz qalıb və şikəst ediliblər. Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən Xocalı şəhərinin işğal edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan dövlətinə və vətəndaşlarına 170 milyon ABŞ dollarından artıq ziyan vurulub.

Ermənistan tərəfindən Azərbaycan Respublikasına qarşı başlanan müharibənin səbəbləri və nəticələrinin ümumi qiymətləndirilməsi, Xocalıdakı faciəvi hadisələrin bütün mövcud faktları qəti şəkildə sübut edir ki, Azərbaycanın bu şəhərində törədilmiş cinayətlər sıradan və təsadüfi hərəkət deyil, Ermənistanın sistemli zorakılıq siyasətinin tərkib hissəsi olub. Xocalıdakı mülki insanların məqsədyönlü qırğını, sadəcə, azərbaycanlı olduqları üçün onların kütləvi məhvinə yönəlmişdi. Beynəlxalq hüquqa görə belə hərəkətlər "soyqırımı" anlayışına uyğundur və dünya ictimaiyyəti tərəfindən bu cür tanınmalıdır.

Azərbaycan Respublikasına qarşı davam edən təcavüz fonunda Ermənistan tərəfindən törədilmiş müharibə, insanlıq əleyhinə cinayətlər və Xocalı soyqırımı insan hüquqları və beynəlxalq humanitar hüququn, xüsusilə 1949-cu il Cenevrə konvensiyaları, Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiya, Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında

insani, yaxud ləyaqəti alçaldan davranış və cəza növlərinə qarşı Konvensiya, İrqi ayrışdırılmanın bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında beynəlxalq Konvensiya, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya və İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Konvensiyanın ciddi şəkildə pozulmasıdır.

Xocalı haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması, bu faciənin xalqımıza qarşı soyqırımı aktı kimi tanınması üçün Azərbaycan dövləti bütün zəruri addımları atır. Bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyət ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdıandan sonra başlanıb. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verilib, fevralın 26-sı Xocalı Soyqırımı Günü elan edilib. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası bu istiqamətdə təbliğat işini daha da fəallaşdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində aparılan işlər sayəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün guşələrində milyonlarla insan erməni millətçilərinin əsl simasına bələd olub, biliblər ki, ermənilər öz sərsəm ideyalarını həyata keçirmək naminə heç nədən, hətta uşaqları belə qətlə yetirməkdən çəkinmirlər. Xocalı soyqırımının dünya miqyasında tanınması istiqamətində aparılan sistemli işin nəti-

Honduras, Sudan, Qvatemala və Cibuti parlamentlərinin müvafiq sənədlərində Xocalıda törədilmiş kütləvi qətlərin soyqırımı aktı olduğu təsdiq edilib. Rumıniya, Bosniya və Herseqovina, Serbiya, İordaniya, Sloveniya, Şotlandiya parlamentləri, eləcə də ABŞ-ın 22 ştatının icra və qanunvericilik orqanları Xocalı faciəsini qətlə kimi qiymətləndirərək qətiyyətlə pisləyiblər. Avropa İnsan Haqları Məhkəməsi 2010-cu il 22 aprel tarixli qərarında Xocalının azərbaycanlılardan ibarət mülki əhalisinin qətlə yetirilməsinin "müharibə cinayətləri və ya insanlığa qarşı cinayətlər kimi qiymətləndirilə bilən xüsusilə ağır əməllər" olduğunu müəyyən edib.

Hər il olduğu kimi, bu il də Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsini anma mərasimləri keçirilib. Bu aksiyaların iştirakçılarında Fond tərəfindən hazırlanmış, Qarabağın və Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixindən bəhs edən materiallar, bukletlər, fotoalbomlar və kitablar paylanılıb. Aksiyalar çərçivəsində ermənilərin vəhşiliklərindən bəhs edən sənədli filmlər nümayiş etdirilib, rəsm sərğiləri təşkil olunub. Qardaş Türkiyədə, ABŞ-da, Almaniyada, Avstriyada, Belçikada, Gürcüstanda, Hollandiyada və digər ölkələrdə keçirilən mitinqlər, anım tədbirləri, konfranslar, sərğilər, müsabiqələr ictimaiyyət arasında böyük əks-

ya ictimaiyyətinə bir mesajdır ki, Azərbaycan öz torpaqlarında ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcək, ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək. Hər kəsə aydın olmalıdır ki, Xocalı soyqırımını törədənlərin cəzasız qalması, münafiqin nizamına salınmaması nəinki Cənubi Qafqaz regionunda, həm də bütün dünyada sülh və sabitlik üçün təhlükə törədir. Bunu 2016-cı il aprel ayının əvvəllərində cəbhə xəttində baş vermiş hadisələr bir daha sübut edir. Ermənistan silahlı qüvvələri növbəti tərxiatlarla əl ataraq, cəbhə xətti boyunca yerləşən yaşayış məntəqələrini güclü atəşə tutdular. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri dinc sakinlərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün cavab tədbirləri görməyə məcbur oldu. Genişmiqyaslı hərbi əməliyyatlar nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsini işğalçılardan təmizlədi. Xalqımızın, dövlətimizin, ordumuzun mübarizə əzminin yemilməzliyini təsdiq edən 2016-cı ilin Aprel döyüşləri və ötən ilin mayında Naxçıvan əməliyyatı sübut etdi ki, torpaqlarımız yağdı düşməndən azad ediləcək, şəhidlərimizin qanı yerə qalmayacaq.

***

Bütün gün ərzində Xocalı soyqırımı qurbanlarının abidəsi önünə insan axını davam etdi. On minlərlə insan soyqırımı abidəsini ziyarət etdi. Abidənin önünə tər çiçəklər qoyuldu, şəhidlərin ruhuna dualar oxundu.

Sed hezaran kes, bona komkûjîya Xocalîyê meşîyan

Ev roj, 27-ê şubatê sed hezaravan kes, bi serokê komara Azerbaycanê birêz Îlham Elîyêvva, ji meydanê "Azadî" yê heya peykela şehîdên Xocalîyê meşîyan û gul û sosinava şehîda bîr anîn. Serokê komara Azerbaycanê birêz Îlham Elîyêv der bare komkûjîya-qetlîyama Xocalîyê axîfî û got: "Emê komkûjîya-qetlîyama Xocalîyê çawa "Komkûjîya Gel" li cîhanê bidine nasandin..."

Trajêdîya-şepûka û komkûjîya gellên bajarê Xocalîyê...

Li qurna (sedsala) XX-a, XOCALÎ wek Helepçe, Dêrsim, Mahabat komkûjîyek ji aliyên nijatparêzên ermenî bi harîkarîya eskerên sor, yê sovêtêye berê hat qetandin.

Di sala 1992-a, şeva ji 25-a derbasî 26-şê şubatê li bajarê haşîfî xwaz Xocalîyê şepûkek, komkûjîyek ji aliyên "mirovahî"-yê, ji aliyên ermenîyan hat kirin. Dijminên nijatparêz wê şevê bajarê Xocalîyê bi xwîna gel sor "xemiland".

Li Qerebaxê şer dom dikir, Xocalî navçek li navbera Qerebaxê û Axdamê bû, hê şer ne gêhêstibu wur, ne dihate aqilê tu kesî ermenî wê wextekî şeva zivistanê êriş bike ser bajarê Xocalîyê û gellên am û tam qetlîyam bikin. Her der bi berfa sipî hatibu xemilandin.

Roja 25-ê şeva şubatê, derbasî 27-a bunê bi harîkarîya korpûsa tangên û topên rusaye 366-a eskeranva êrişî bajarê Xocalîyê kirin û jin-zarok, kal-pîr, keç-xortên dest vala hatin qetlîyam kirin. Yê dil ketî hê jî tu agahî jê tunene, yê ku revîbûn daristanê bi serma şehîd ketibûn.

Hinek xwe gîhandibun gundan û silamet mabun. Lê miqabin wê şevê faşîstên ermenî 613 mrov qetl kiribûn, kîjanî ku ji wana 63 kes zarok, 106 kes jin, 70 kes kal û pîrbûn. 8 malbet bi temamî hatine tunekirin, 25 zarok dê û bavên xwe unda kirine, 130 zarok hinek bavên xwe, hinek jî daykên xwe unda kirine. 487 mirov kîjanîku ji wana 76 zarok giran brîndar bibûn. 1275 mrov dil birine, 150 mirov undaye.

Hine kesên ji Xocalîyê saxin, agahî didin wekî, pirranîyê gellên Xocalîyê azerî û kurd bune

û serkarê dewleta Azerbaycanêye wî çaxî, Ayaz Mutellîbov bi zane Xocalî bê parastin hîştine û bona wê jî bû sedemê qetlîyamê. Heya hatina Hêyder Elîyêve hertim zindî, tu kes pîrsa Xocalîyê dervedixiste rojevê, wextê Hêyder Elîyêve hertim zindî hat ser kar, bajarê Xocalî wek bajarê şrhîda nav kir û buyerên Xocalîyê derxiste rojeva Azerbaycanê û cîhanê. We rojê, 26-ê şubatê çawa roja komkûjîyê elam kir. Her sal gellên Azerbaycanê, 26-ê şubatê wek roja komkûjîyê derbas dikin û dengên xwe digîhînine cîhanê, wekî gelên cîhanê bizanibin ermenî çî şepûk anîne sere gelên Azerbaycanê pîranî sere gelên azerî û kurd. Daxwazîya me ewe wekî, rewşenbîrên me wek Çeto Omerî bînen Azerbaycanê, agahî hildin, ji van buyaran agahdarbin û agahîyê bidine sazîyên gelên me wusa jî sazîyên cîhanê, wekî nijatparêzên ermenî li Ermenîstanê, Laçînê, Kelbecerê, Kubatliyê, Cebrailê çî şepûk anîne serê gelên Azerbaycanê û gelên kurd.

Amadekar: Tahir Silêman

Xocalı soyqırımının bünövrəsi erməni daşnaklar tərəfindən 1897-ci ildə Xanasorda 4000 kürd və türk xalqlarının qətli ilə başlayaraq, Qərbi Azərbaycanda, Qarabağda, Naxçivanda, Bakı və ətraf rayonlarda və sonda 26 fevral Xocalı soyqırımına qədər gəlib çatmışdır

Kürd yoxsa Erməni Soyqırımı; Fərziyyələr və Həqiqətlər

Hərdən biz ata-babalarımızın nəsihətlərini unuduruq, özü də tez unuduruq. Babam Kürd Musa, ömrünün sonuna-yəni 115 yaşına qədər Qərbi Azərbaycanın Vedibasar əyalətində yaşamışdır. O, hər zaman ermənilərin müxənnət olduqlarından danışardı və bizə tövsiyəsi də o olardı ki, ermənilərə etibar etməyin. Çünki, onlar fürsət düşən kimi, öz pis

məsələsində çox da əhəmiyyətli olmayan bir problemi (demoqrafik ağırlığına görə) öne çıxarırdı çünki, "tarix boyunca ermənilərlə kürdlər anlaşmamışlar və 1915 -ci ildə erməniləri osmanlılarla birlikdə kürdlər də soyqırma məruz qoyublar".

İlk olaraq, yalnız kompleks bir problem olan erməni - kürd əlaqələri və problem-

komitəsi köhnə başçısı , Ermənistan Kommunist Partiyası köhnə I katibi - AM).

"- Hörmətli Stepan Bogosyan ! ... Məqalədən ortaya çıxan budur ki , Xanasor hərəketi erməni millətinin yaddaşında qorunduğu kimi reallaşmamış . Bununla nə demək istəyirsiniz? "Ey ermənilər, əgər indiyə qədər erməni fədailərinin (Hayduk) silahlarını qadın və uşaqlara doğrultmadıqlarını və güllələmədiklərini zənn edirsinizsə yanılırsız. Güllələdim ! Həm də necə güllələdimmi demək istəyirsiniz ? Bunumu göstərmək istəyirsiniz? Xalqın gözündə fədailərin əziz xatirəsini alçaltmaq istəyirsiniz? "- Bu məktub " Հայ Արիւնք " (" erməni aryanlar " , № 63 , 64 , Oktyabr , 2005) qəzetində və daha sonra " ՀԱՅԱՐԻՒՆԿԱՆՁ " (" Zovarmari - Ermənilərin səsi ") saytında nəşr olundu.

Vazgen Kazaryanın söz açdığı Xanasor hərəketi haqqında ermənilərin "nariland.com " saytından oxuyuruq: (Xatırladım ki, bu hərəketi ermənilər müqəddəs hərəket hesab edirlər N. Ə.)

" Xanasor hərəketi 25-27 İyul 1897 " başlığı altında belə yazılıb: " Xanasor hərəketi erməni döyüşçülərindən ibarət olmuşdur. Bu hərəketin məqsədi Mazrik Kürd Tayfaları İttifaqını məhv etmək idi. Bu hərəket Daşnak Partiyası tərəfindən yaradılmışdır. Onların məqsədi bu tayfanın döyüş gücünü məhv etmək və intiqam almaq idi və onlar kürdlərdən intiqam aldılar. (Nəyin intiqamını görəsən? N.Ə) 25 İyul 1897-ci ildə səhərə yaxın vaxtda 250 (başqa qaynaqlara görə, 150-300 arası) döyüşçülərlə bir basqınla Mazrik Kürd Aşiretinə hücum etdilər və zəfər qazandılar

. Məqalədə isə yalnız 25 inansın öldürüldüyü yazılıb. (başqa qaynaqlara görə -20). Bu ortaya çıxan sayı tərəflərin döyüşdə verdikləri itkin sayı deyil . Ayrıca məqalədə izah edildiyinə görə iki erməni keşiş də silahlı qruplarla birlikdə bu hərəketə qatılmışdır. Xanasora edilən hücumun 1915-ci il hadisələrindən 18 il əvvəl icra edildiyinə diqqət yetirək. 1915-ci ilə gəlindiyində kürdlərin yeni bir Xanasor qisası quruplaşdığını yetişdiyini də anlamaq lazımdır. Ermənilərə qarşı nifrət səbəbi olan, erməni fədailərinin hərəketlərinin xatirələrindən gücünü almış bu kürdlərin bir hissəsinin ermənilərə qarşı cəzalandırma əməliyyatlarında iştirak etmiş ola biləcəkləri qəbul edilə bilər. Xanasor hərəketi erməni hərbiçilər tərəfindən edilən tək qanlı hücum deyil Ermənilərin onlarla belə hücumları olmuşdur, lakin Osmanlı hokuməti əhəmiyyət verməmişdir.

Sərhat bölgəsində bir Yezidi Kürd də zamanında mənə buna bənzər bir hadisə söyləmişdir. 1915 -ci il hadisələrindən sonra qaçqın olaraq 1918-ci ildə yaxın qohumlarıyla birlikdə Ermənistandakı Kürd kəndimiz Pampada məskunlaşmışdır. Onun dediyinə görə, kürd kəndi Sorkuli (yüzlərlə evə sahib böyük bir kənd) eyni şəkildə bir gecədə yox edilmiş əhalisi qətlə yetirilmişdir. Gecə vaxtı kəndə hücum edən ermənilər kəndin bütün sakinlərini qətlə yetirmişlər və kəndə od vurub yandırmışlar.

O zaman qətlə yetirilmiş kürdlərin fotosəkillərini çəkəcək və ya hadisələri detallarıyla yazacaq olan kəslər yox idi. Bu

eməllərini həyata keçirəcəklər.

Mən ona qədər erməni-müsəlman davası görmüşəm. "İtlə yoldaş olanın zopası əlində olmalıdır", deyər bizə nəsihət verərdi. Son günlərdə erməni soyqırımında əhəmiyyətli rol aldığı iddia edilən kürdlər və bu rol səbəbiylə kürdlər tərəfindən ermənilərdən istənilən üzrlər danışılmaqdadır. Görəsən, Xocalı, Xanasor, Sorkuli və bu kimi yüzlərlə şəhər və kəndlərdə aparılan soyqırımınlar üçün erməni daşnakları nə vaxt üzr istəyərək soyqırım iddialarından əl çəkəcəklər. 1915-ci ildə yaşanan acı hadisələrlə üzleşmək nə qədər lazımdırsa , kürdlərin də bütünlüklə olaraq bu qırğında iştirak etmədiklərini söyləmək və müdafiə etmək də bir o qədər əhəmiyyətli ifadə etməkdədir. Bu mövzu ilə əlaqədar araşdırmaçı -yazar və dilçilik mütəxəssisi Mamostə Əziz Cəvonun keçdiyimiz aylarda rusca nəşr olunmuş məqaləsindən bəzi məqamları dərc etməyimizi məqsəduyğun hesab etdik.

Doğruları görmək lazımdır ... - Eziz Cəvo

Modest Kolerovun "Yeni partlama nöqtələri: Kürdistan, Qarabağ və Rusiya" başlıqlı məqaləsi içində yaşadığımız dövrdəki dünya siyasətinin bir sıra aktual mövzularına öz prizmasından baxır. Məqalənin yazarının təqdim etdiyi, eyni müddət içərisində yaşanan bu problemlərin strateji və geosiyasi istiqamətlərinin analizlərini özünəməxsus şəkildə təhlil edir.

M. Kolerov deyir ki: " ... Ermənistanın geosiyasi zəifliyi və kürdlərin dövlətin səhnəsinə çıxmaları , obyektiv olaraq bir dəfə daha erməni siyasətində , zəmanət sistemləri arasında - əsgəri olaraq Kollektiv Təhlükəsizlik Razılaşması Təşkilatında , siyasi olaraq da ABŞ və NATO da - sağlam seçki edə bilmə problemini deyil, amma Dağlıq Qarabağın idarəsi

ləri haqqında deyil , eyni zamanda Osmanlı İmperatorluğunda yaşamış digər millətlərin əlaqələri və problemləri haqqında da belə ayaqüstü bir şey söyləmək gərəksizdir. Bu mövzular xüsusi diqqət tələb edir. İkincisi M. Kolerovun ən sonunda dövlətləşmə yoluna girmiş Kürdlərin guya erməniləri soyqırma məruz qoymaları fikri tamami ilə yanlış və absurdur.

Başda deyilməsi lazım olan; yunanlıların , kürdlərin , assurilər və Osmanlı İmperatorluğunda yaşayan türk olmayan digər millətlərin soyqırımlarından olduğu kimi erməni soyqırımında bu dövlətin siyasətinin bir nəticəsi olduğudur. Soyqırım , bir dövlətin öz vətəndaşlarından bir seqməntə və ya başqa ölkədəki insanlara qarşı tətbiq məhv siyasətidir. Soyqırım termini , nəticələri nə qədər trajik olursa-olsun , dövlət statusunda olmayan millətlər və dini icmalar arasında baş verən qarşıdurmalar üçün istifadə edilə bilməz və onlar üçün etibarlı ola bilməz . Və Osmanlı İmperatorluğunda , kürdlər və ermənilər arasındakı qarşıdurmaların nəticəsi də tragik olmuşdur. Bunu inkar etmək mümkün deyil. Amma soyqırım tamamilə fərqli bir hadisədir . Məqsədi bir millət və ya dini bir birliyi tamamilə məhv etmək istəyi olan bir dövlət siyasətidir.

Xainlər və günahkarlar öz xalqlarından deyildirlər! Kürdlər bu günə qədər davam etdirilən soyqırım siyasətinə qurban edilmişdir və xainlərin işlədikləri cinayətlər səbəbiylə bütün xalqın cinayət məsuliyyətinə cəlb heç bir dayağının ola bilməyəcəyi kimi ermənilərdə bu iddialarının əsası və dayağı yoxdur.

Bir də tarixi həqiqətlərə müraciət edək. Ən başda, Vazgen Kazaryanın məşhur erməni alimi Stepan Boqosyana yazdığı məktuba baxaq. (S. Boqosyan - alim, Sovet Ermənistanı Radio- TV nəşrləri

... Basqın 27 İyulda sona çatdı ".

Bu məqalədə döyüşçülərin əsas olaraq tayfanın kişilərini öldürdüklerini qadın və uşaqlara isə toxunmadıqları yazılır. Amma silahlıların döyüş taktikalarını azca da olsa bilən anlayır ki, ani bir hücumda , hələ ortalıq aydınlanmadan səhərə yaxın, insanın çoxu yuxudaykən bu hücum edilibsə , kişilərin harada , yaşlı qadın və uşaqların harada olduqlarını bilməyin mümkün ola bilməyəcəyini anlar. Bu üç günlük müharibənin sonunda Mazrik Kürd Aşireti bütünlüklə qətlə yetirilmiş, 40.000 qədər insan öldürülmüşdür (bax: <http://www.aztagdaily.com/archives/22143> 40.000 insan öldü)

siyasət bu gün də icra edilməkdə və yenə kimsədən bir səs çıxmır. Kürd xalqı etmədiyi şeylər üzündən günahkar göstərilmə siyasətinin , haqsızlığının və əxlaqsızlığının qurbanı olmuşdur. Kürdlər , Osmanlı Dövlət mexanizmində silah vəzifəsi görmüş bu xainləri günahkar elan etmiş olmalarına baxmayaraq, ermənilər qanlı "Xanasor qətləminin" ildönümünü "zəfər günü " kimi, bir bayram kimi qeyd edir və bu hücumu həsr edilən mahnı və marşları oxuyurlar. Erməni siyasi liderləri bu qanlı və faciəli hadisəni tərifləmə və ucaltma fikirlərindən bu günə qədər əl çəkməyiblər..

Səhifəni hazırladı: Tahir Süleyman

Kimliyindən asılı olmayaraq, hər bir Azərbaycan vətəndaşı harada olmağından asılı olmayaraq faciələrimizi, ələlxüsüs Xocalı faciəsini dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıdır!

Xocalı soyqırımını Kürdüstanın Ərbi Şəhərində keçirilən konfranslarda qaldırılıb

Kürdüstan bölgəsinin Səlahəddin universitetinin rektoru Əhməd Dzeyinin rəhbərliyi ilə "Osmanlı dönməndə Yaxın Şərq və Kürdüstanın siyasi durumu" mövzusunda 17 ölkənin iştirakı ilə keçirilən konfransa Azərbaycandan beş nəfərlik nümayəndə heyəti də dəvət olunmuşdur.

İlkin olaraq türkmən Yazıçılar birliyinin sədri və "Yurd" dərgisinin baş yazarı, sabiq türkmən millət vəkili Əsəd Ərbil, Ərbil

törətdikləri faciələri, ələl xüsus Xocalı soyqırımını məsələsini gündəmə qoyun. Əvvəlcə onlar tərəddüd etdilər və dedilər ki, bu gündəlikdə yoxdur. Amma mən təkid etdim, Xocalı ilə bağlı apardığımız kitabları, şəkilləri göstərdik. Dedik ki, Səddam Hüseyin kimyəvi silahla insanları kütləvi şəkildə qırıb. Ermənilər isə qırmaqdan əlavə insanların gözlərini çıxarıblar, başlarının dərisini soyublar. Yeni bunlar daha dəhşətlidir. Xocalıda azəri türkləri ilə bərabər kürdlər də olub.

Yeni təkidlə məsələni gündəliyə saldım. XIX əsrdən ermənilərin Qarabağa gətirilməsi, 1915-ci illərdə erməni-türk müharibəsi dövründə camaatın Qərbi Azərbaycandan məcburi İrana mühacirət olunması, Sovet hökuməti dövründə qayıtması, 1937-ci ildə kürdlərin Orta Asiya və Qazaxıstana sürgün olunması, 1947-ci ildə azərbaycanlıların Qərbi Azərbaycandan kütləvi şəkildə deportasiya edilməsi, Dərələyəz, Zəngəzur mahalalarının boşaldılması məsələlərini tarixi faktlarla gündəmə gətirdim. Xocalı məsələsinə geniş yer verərək orada olan hadisələri, əlimizdə olan məlumatları çatdırdım. Apre-

qeyd etdi ki, bu tarixi bir mövzudur, siyasi mövzu deyil. Dedim o halda icazə verin xaricdən gələn jurnalistlərlə mətbuat konfranslı keçirim. Biz Xocalı ilə bağlı əlimizdə

məlumat verdik, onlara əlimizdə olan vərəqələr payladıq. Ayın 20-də mən məsələni Kürdüstan parlamentinin gündəminə qoymağa çalışdım. Lakin Siyasi Bürodan bizə bildirdilər ki, biz Kürdüstan Hökuməti olaraq dəfələrlə Azərbaycan hökuməti ilə diplomatik əlaqələrə girməyə çalışsaq da, bu məsələ hələ də baş tutmayıb. Dedilər 50-yə yaxın ölkənin səfirliyi,

şəhərində Yazıçılar Birliyinin konfransında iştirak etmək üçün bizi dəvət etdi. Mövzu "Hələbçədə, Balisanda kürdlərin, türkmənlərin Səddam Hüseyin tərəfindən kimyəvi silahlarla soyqırımı məruz qalması" mövzusunda, yaxşı yazarlara təqdimat keçiriləcəkdi. Əsəd Ərbil başda olmaqla türkmən və kürd şair və yazıçıları bizi də dəvət etdilər və biz konfransa getdik. Yazıçılar Birliyinin konfransında, mən cəhd etdim ki, ermənilərin 1992-ci ildə Azərbaycanda yaşayan türklərə, kürdlərə qarşı

lin 16-da Səlahəddin Universitetində 17 dövlətdən gələn qonaqların iştirak etdiyi konfransda mən Xocalı məsələsini qaldırmaq istədim. Bu zaman konfrans rəhbərliyi

olan 300-400-ə qədər şəkilləri, fakt olaraq çıxartdıq və xaricdən gələn jurnalistlərə təqdim edərək başa saldıq ki, belə bir hadisə baş verib. 50-dən artıq xarici jurnalistə 20 yanvar hadisələrini, Qarabağ hadisələrində parladılmış avtobusları, Bakı met-

konsulluğu Kürdüstan bölgəsində var. Lakin təəssüflər olsun ki, Azərbaycan hökuməti soyqırımı ilə bağlı bizə müraciət etməyib. Ona görə də məsələni Kürdüstan parlamentinə qoya bilmərik. Bu, qanundan kənarıdır. Türkiyənin Ərbildəki konsulunun

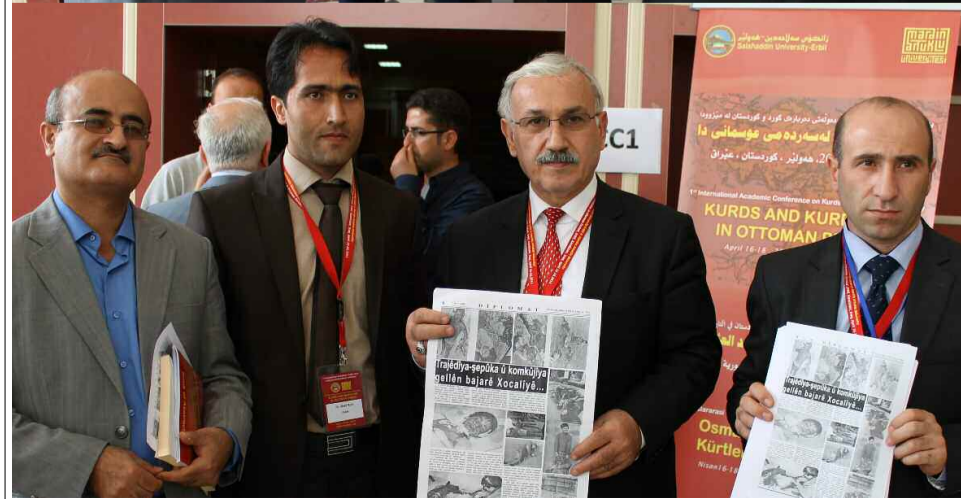

rosundakı terror aktını əks etdirən şəkillər payladıq. Onlarda böyük maraq oyandı və dedilər ki, niyə Azərbaycan hökuməti və diasporası bu məlumatları bizlərə çatdırmır, bizimlə əlaqə saxlamır? Mən də onlardan xahiş etdim ki, siz də konfrans rəhbərliyinə deyən, Xocalı soyqırımını məsələsini gündəliyə salarsa, biz konfrans iştirakçılarına Xocalı məsələsini şərh edərək. Xaricdən gələn jurnalistlərlə yerli jurnalistlər gedib konfrans rəhbərliyindən xahiş etdilər və bu məsələnin gündəliyə qoyulmasının razılığını aldıq.

Konfrans qabağı biz Xocalı, Qarabağ, 20 yanvarla bağlı 400-dən artıq şəkil və məlumatlar payladıq. Ondan sonra mən Xocalı soyqırımını ilə bağlı, Azərbaycanla bağlı geniş çıxış etdim. Çıxışım böyük alqışlarla qarşılandı. Bundan sonra müxtəlif siyasi partiyalarla görüşdük və Azərbaycanın başına gətirilən hadisələri gündəmə gətirdik. Mən universitetin tarix və ədəbiyyat fakültəsində də müəllim və tələbələrle qarşısında seminar keçirdik, tarixi hadisələr, başımıza gələn bəlalər haqqında

müavini İbrahim bəylə görüşdük. O da dedi ki, Xocalı məsələsinin qaldırılması çox yaxşı oldu. Əgər burada Azərbaycan səfirliyi olarsa biz bu məsələni daha qabarıq şəkildə gündəmə gətirə bilərik. Beləliklə biz Azərbaycanla bağlı beş konfrans və seminar keçirdik. Türkmən Yazıçılar Birliyində, Türkmən Mədəniyyət Mərkəzində olduq, Molla Musa Bərzaninin məzarını ziyarət etdik". Tahir Süleyman onu da vurğuladı ki, "Diplomat" qəzetinin idarə heyəti adından İraqda Azərbaycan səfirliyinin açılması üçün ölkə prezidenti İlham Əliyev cənablarına iki dəfə müraciət ediblər, lakin Xarici İşlər nazirliyinin verdiyi cavab sabitliyin olmamasıdır.

Azərbaycanın İraqda səfirliyin açılması haqqında 2010-cu il noyabrın 12-də prezident İlham Əliyevin sərəncamı var. Lakin nədənsə, bu sərəncam indiyə qədər icra olunmayıb. Ermənistanın səfirliyi isə on illərdir İraqda fəaliyyət göstərir. Arzu edirik ki, yaxın zamanlarda Azərbaycanın da səfirliyi Kürdüstan bölgəsində fəaliyyət göstərsin.

Kimliyindən asılı olmayaraq, hər bir Azərbaycan vətəndaşı harada olmağından asılı olmayaraq faciələrimizi, ələlxüsüs Xocalı faciəsini dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıdır!

Kürdüstan muxtariyyətində Azərbaycan söhbəti... Xocalı faciəsi Ərbil şəhərində anıldı; müxbirimiz Şimali İraqdan yazır...

Azərbaycandan Şimali İraqın Kürdüstan muxtariyyətinin paytaxtı Ərbil şəhərinə gedən 5 nəfərlik nümayəndə heyəti artıq bu ölkəyə çatıb. Məlum olduğu kimi, "Diplomat" qəzetinin baş redaktoru Tahir Süleymanın təşəbbüsü ilə 5 nəfərlik nümayəndə heyəti Səlahəddin Universitetində keçiriləcək "Osmanlı imperiyası dövründə Yaxın Şərqdə ictimai-siyasi vəziyyət" mövzusunda konfransda iştirak etməyə dəvət olunublar.

Heyətdə təşkilatçıların dəvətini qəbul edən "Yeni Müsavat"ın əməkdaşı Emil Salamoğlu da var. Nümayəndə heyətinin Ərbildə yaşayan kürd və türkmen ziyalıları, eləcə də hökumət təmsilçiləri, ədiblərlə görüşləri

lar. Yalnız şübhələndikləri adamları saxlayırlar. Ərbil İraqın ən sabit bölgəsidir. Ona görə də başqa əyalətlərdən Ərbilə axın var. Şəhərdə tikinti bumu yaşanır. Hər yerdə binalar inşa edilir, parklar salınır. Türkiyə mətbuatının da yazdığı kimi, görünən budur ki, Ərbil gelişməkdə olan yüksək səviyyəli bir paytaxtdır.

Nümayəndə heyəti aprelin 14-də Ərbil şəhərində təşkil olunmuş Kürdüstan Yazıçılar Birliyinin tədbirində iştirak edib. Tahir Süleymanın təşəbbüsü ilə proqramda olmayan Xocalı faciəsi ilə bağlı mövzu gündəmə salınıb və çıxışçıların sırasında T.Süleyman Xocalı faciəsində ermənilərin başımıza gətirdiyi

nəzərdə tutulur.

Bu görüşlərdən əlavə, müxbirimiz Şimali İraqda ictimai-siyasi vəziyyət haqda reportajlar da hazırlayır. Reportajlarımızın bölgə ilə bağlı ilkin təəssüratları belədir:

"Şimali İraqın sərhəd qapısından şəhər mərkəzinə qədər yoxlanış məntəqələrində əli silahlı polisler şəhərə daxil olan hər kəsə nəzarət edir. Şəhərin giriş-çıxışında hər bir maşın yoxlanılır, maşındakı şübhəli sərnişinlərin pasportlarına baxılır. Burada deyilir ki, polisler terrorçuları bir baxışdan tanıyır-

fəlakətləri konfrans iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb.

Türkmen Yazarlar Birliyinin sədri Əsəd Ərbil və İdarə Heyətinin üzvü Riyaz Dəmirçi də konfransda dəvət əsasında iştirak ediblər. Tədbirin əsas məqsədi Səddam Hüseynin hakimiyyəti dövründə kütləvi qırğına məruz qalan hələbcəliyə dair bədii əsər yazan ədiblərin mükafatlandırılması olub.

Konfransda ölkənin mədəniyyət naziri Doktor Kava Mahmud və Ərbil valisi Nevzad Hadi iştirak ediblər.

Mərasim Hələbcə və Xocalı qətliamı qurbanlarının bir

Xatın, nə də Sonqimidir. Xocalı faciəsi daha ağır və dözülməz olub. Bu ağır yaddaşımızdan heç vaxt silinə bilməz".

T.Süleyman Xocalı soyqırımında qətlə yetirilənlərin statistikasını açıqlayıb və vurğulayıb ki, bu dəhşətli faciə haqda bütün dünya məlumatlı olmalıdır: "Xocalıda 623 nəfər həlak olub, 8 ailə tam məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini itirib. 230 uşaq bir valideynini itirib.

1275 nəfər əsir götürülüb. Xocalıya 5 milyard manat ziyan dəyib. İnsanlarımızı zülm olunub. Körpələr, yaşlılar, qadınlar amansızlıqla qətlə yetirilib.

dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayıb. Hələbcə qətliamı ilə bağlı Ərbil valisi və başqa yetkililər çıxış ediblər.

Daha sonra Tahir Süleymana söz verilib. Azərbaycan mediasında birmənalı qarşılanmayan T.Süleyman "Yeni Müsavat" müxbirinin birbaşa müşahidəsi olan konfransda erməni faşistlərinin Xocalıda azərbaycanlıların başına gətirdiyi müsibətlərdən, vəhşiliklərdən söz açıb. Qeyd edib ki, illər keçdikcə bizi göynədəcək bu faciə xalqımızın yaddaşından silinməyəcək:

"Əksinə, xalqımıza daha dözümlü olmağa, erməni şovinizminə qarşı mətin mübarizə aparmağa səbəb olacaq. Xocalı faciəsi nə Hələbcə, nə

Nə yaxşı ki, Çingiz Mustafayev kimi oğullar həyatlarını təhlükəyə ataraq bu hadisələri çəkib bütün bəşəriyyətə çatdırıblar. Xocalı bizim sağalmaz yaramız, ana-bacılarımızın ah-nələsi, körpələrimizin göz yaşlarıdır". T.Süleymanın çıxışına görə konfrans iştirakçıları ayağa qalxaraq alqışlayıblar. Konfransdan sonra onlar Xocalı hadisəsinin Ş.İraq ictimaiyyətinə lazımı şəkildə çatdırılmamasından şikayətləniblər. Yekunda Ş.İraqın mədəniyyət naziri və Ərbil valisi Hələbcə mövzusunda yazan bədii əsərlərin qaliblərini mükafatlandırdılar.

Emil SALAMOĞLU,
musavat.com
"Diplomat" qəzetinin
240-cı sayından

ERMƏNİLƏRİN "DƏNİZDƏN DƏNİZƏ" ERMƏNİSTAN XÜLYASINI GÖZÜNDƏ QOYAN İSMAYIL AĞA SIMKO

İran Hökumətinin xaincəsinə öldürdüğü İsmayıl Ağa Sımkonun ölümündən 80 il keçdi.

1880-ci ildə böyük inqilabi hərəkata başlayan Şeyx Ubeydulla inqilabının yatırılmasından sonra İran Kürdüstanında, əsirət rəisi və dərəbəylərinin rəhbərliyində siyasi və milli məqsədlərlə başlayan hərəkat demək olar ki, sona yetdi.

Kəlbəği, Cuanruyi kimi əsirətlərin ağır vergi ödəmələri səbəbindən zaman-zaman baş qaldırdıqları üsyanlar gerçəkdə milli məqsədlərdən və yurdsevər bir anlayışdan baş qaldırmışdı.

Muzaffərüddin şah zamanında İran hər baxımdan ağır çətinliklərlə üz-üzə qaldı. Ölkənin gəlir və zənginlik qaynaqları iflasa uğradı. Hər əsirət rəisi özünün bölgəsinə müstəqil hökumət kimi baxırdı. İran Kürdüstanında Səlməs (Şapur), Urmiya (Rzaiyə) və ətrafının ən böyük kürd əsirəti olan Şıkakilər hökumətə tabe olmurdu. Sımko, bütün Şıkaki əsirətinin rəisi olub, Avdoyu boyuna mənsub idi. Sımko olduğu əraziyə hər baxımdan sahib olmuş, dövlətin buradakı hökmünə son vermişdi.

1905-ci ildə Muzaffərüddin şahın avropa səyahətinə çıxdığı bir vaxt Nizamül-Səltənə adlı bir əsilzadə Azərbaycana vali olaraq göndərildi. Nizamül-Səltənə, Şıkaki əsirətini dövlətə boyun əydirmək istəyirdi. Amma bunun Şıkak əsirət rəisi Məhmət ağaya müharibə ilə qalib gələcəyinə inanmırdı. İkiüzlü sümürgəci bütün düşmənlər kimi o da müxtəlif planlar, hiylələr hazırlamağa başladı.

Özlərinə pislik etməyəcəyini və işbirliyi görəcəyini söyləyərkən rəsmi bir dəvətlə Məhməd ağanın

oğlu Cəfər ağanı Təbrizə dəvət etdi. Yaxşı niyyətli və Qurana inamı olan Cəfər ağa dayısı Mirzə və altı qoruyucusu ilə birlikdə Təbrizə gedir və ilk öncə yaxşı qarşılır.

O vaxtlar Qafqazlarda ermənilər rus havadarlarının köməyi ilə Türkiyə, İrəvan və Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində və eləcə də Şaumyanın və Mikoyanın planları əsasında Bakıda Azərbaycanlıların soyqırımına başlamışdılar. Onların planlarına görə, bu günkü işğal olunmuş ərazilər, Zəngəzur, Naxçıvan, Gəncə, Qazax, Tovuz, bir sözlə, Kürə qədər olan ərazilər, Bakı və Bakı ətrafı ərazilər onlar tərəfindən soyqırım aparılaraq işğal olunmalıydı.

Nizamül-Səltənə 1915-ci ildə Türkiyədə kürdlər tərəfindən burunları ovularaq geri qayıdan ermənilərin asayışı pozmalarının qarşısını almağa və xalqın güvənliyini saxlamaq işini Cəfər ağaya həvalə etmək istədiyini bildirir. Əl altından isə onu öldürməyin planını hazırlayırdı. Məsələ ilə

bağlı planı həyata keçirməkdən ötrü bura gəlişinin ertəsi günü Cəfər ağa Nizamül-Səltənə ilə görüşmək məqsədilə valiyə aid olan qonaq evinə göndərilir. Ancaq onun öldürülməsi üçün qonaq evinin çevrəsinə tapşırıqla lazımı pusqular qurulmuş, silahlı adamlar uyğun yerlərdə yerləşdirilmişdi.

Cəfər ağa hər şeydən xəbərsiz qonaq evinə gəlir və Qaracadağlı Məhməd Hüseyn xan Zərhami və adamları tərəfindən yaylım atəşinə tutularaq öldürülür. Cəfər ağanın adamları silah səsinə hadisə yerinə gəlirlər. Cəsədin aparılmasının qeyri-mümkün olduğunu görüb canlarını qurtarmaq üçün vuruşurlar və iki ölü verərək Uruğ kəndində düşmənlə qarşı-qarşıya gəlirlər. Bu beş kürd qəhrəmanı çətin bir döyüş sonunda bir neçə əsgər öldürərək onların atlarına minir və Kürdüstana dönməyi bacarırlar.

Cəfər ağanın bu şəkildə tələyə salınıb öldürülməsi Məhməd ağa və oğlu İsmayıl ağa Sımkonu dərinlən hiddətləndirdi. Bunun sonucunda İran dövlətinə qarşı mübarizə aparmaq, İran hökumətinin Kürdüstanın bu bölgəsindəki hökmranlığına son verib öz idarəçiliyinə keçirmək qərarına gəlir.

İsmayıl ağa Sımko başqa siyasətçilər kimi istək və arzularını

gerçəkləşdirmək üçün bir-birlərinə düşmən olan Türk və İran dövlətləri arasındakı münafişədən yararlanmışdır. O vaxtlar Osmanlı İran sərhədlərini müəyyənləşdirmək üçün təyin edilmiş komissiya fəaliyyət göstərirdi. BMT-nin qərarına görə, Qotol (Qopur) dərəsi və ətrafı İranda, Şıkak əsirətlərinin hakimiyyəti altında olan ərazini Osmanlı dövləti qəbul etmək istəmirdi. Sımko bu anlaşılmamlıqdan yararlanaraq o ərazilərə əl qoyub öz hökmü altına aldı və dövlət elan etdi.

İsmayıl ağanı öldürmək planları

Sımko İran dövləti qarşısındakı mövqeyini bildirdikdən sonra silahlı qüvvə toplamaqla, bölgə üzərindəki hökmranlığını göstərdi.

Azərbaycan valisi Mükərrəmül-Məlik Sımko ilə müharibə etməyin çıxış yolu olmadığı düşüncəsiylə onu xaincəsinə öldürmə planlarını hazırlamağa başladı. Bir bombanı şirniyat qutusu həcmində hazırlayaraq Xoydan xüsusi olaraq İsmayıl ağa adına göndərir. Hadisəni İsmayıl ağa belə nəql edir:

"Həyətdə oturmuşdum. Uşaqlar bir şirni qutusu gətirdilər. Nənələrinin onlar üçün göndərdiyini güman edərək həmənin içinə baxmaq istəyirlər. O anda Heydər Əroğluna Nizamül-Şucadan bir şirni qutusu göndərdiyini və açdıqda partlayışdan öldüyünü eşitmişdim. Bir şübhə düşdü içimə. Uzağa götürün dedim. Uzaqlaşdırılarkən bir aydınlıq görüldü gözümə. O saat oğlumu qucağıma alaraq özümü yerə atdım. Bomba partladı. Mən qurtuldum, ancaq qardaşım Əli və bir neçə adam öldü".

Mükərrəmül-Məlikin bu namərdliyinə görə, 1919-cu ildə İsmayıl ağa Sımko çalışmalarını daha gücləndirərək bölgəni dövlətin əlindən alır və öz hökmü altına salaraq daha da gücləndirdi. Təbriz-Urmiya yolunu tutub, gediş-gəlişi kəsdi. Hökumət yalnız Urmiya gölü üzərindən bölgə ilə əlaqə saxlaya bilirdi.

Erməni-Assuri ordusunun rəhbəri Mar Şəmunun Sımko tərəfindən öldürülməsi

I Dünya Müharibəsi və Türkiyədə ermənilərin Rus-İngilis-Alman-Yunan havadarları tərəfindən bir erməni dövlətinin qurulması planı üzrə ermənilər kütləvi qırğınlar törətdilər, bir milyondan artıq insanı qətlə yetirdilər. Bundan sonra 25 minlik rus-erməni-

assuri ordusu İran ərazisinə keçərək Səlməs, Urmiya və Xoy ətrafında yerləşdilər. Bunlar rus-türk müharibəsi zamanı Çar Rusiyası tərəfindən silahlandırılmışdılar. Amerikalı erməni milyonerlər də onlara arxa dururdular. Başqa bir tərəfdən onların ingilislərlə də əlaqələri vardı. Bu dövlətlər Səlməs, Urmiya və Həkkari arasında qalan ərazidə Erməni-Assuri dövləti qurmaq istəyirdilər. Hətta, Rusiya və İngiltərə kimi iki böyük dövlətin də bu planda barmaqları vardı. Məqsədləri Səlməs, Urmiya bölgəsi ilə Həkkari sərhəddi arasında özlərinə bağlı və Türkiyəyə qarşı bir dövlət qurmaq, sonra isə Van və Həkkarini də bu əraziyə qatmaq istəyirdilər. Bu hədəfə çatmaq məqsədiylə yüksək ingilis nümayəndəsi, assuri, erməni və kürd xalqları arasında bir birlik yaratmaq istəyirdi. Ancaq kürdləri belə bir plana razı salmadan erməni-assuri dövləti qurmaq ideyasını gerçəkləşdirə bilməyəcəklərini yaxşı bildirdilər.

Türkiyədən qovulmuş ermənilərlə assurilər Urmiya və Təbrizə tərəf qaçdıqları zaman qırğına və talana girişdilər. Yerli əhaliinin qırılanı qırıldı, qalanı isə canlarını qurtararaq içərilərə köçməyə

başladılar. Assurilərin rəhbəri Mar Şəmun, qərargahını Səlməs yaxınlığındakı Xosrov ağa qəsəbəsində qurdu və 25 minlik ordu ilə bölgədə ağalığ etmək fikrinə düşdü.

Ermənilərin və assurilərin bu bölgədə yerləşməsi Sımko ağanı narahat etməyə başladı. O, əl altından Azərbaycan bəylərindən, ağalarından kömək istədi. Lakin Sımko ağa bölgədə müstəqillik əldə etdiyindən şah Azərbaycandan ehtiyat edərək böyük bir gücü Azərbaycanda saxlayırdı.

ERMƏNİLƏRİN "DƏNİZDƏN DƏNİZƏ" ERMƏNİSTAN XÜLYASINI GÖZÜNDƏ QOYAN İSMAYIL AĞA SIMKO

Şeyx Ubeydulla, İsmayıl ağa hərakətini şahın gözünü qorxutmuşdur. Neçə illəridi ki, Kürdüstanda ağalar baş qaldırılmış və özlərini müstəqil elan etmişdilər. Lakin rusların, ingilislərin, ermənilərin Amerikadakı havadarları və İran, Türkiyə dövlətləri imkan vermirdilər ki, dünya dövlətləri Kürdüstanı tanınsınlar.

Ona görə İran şahı erməni və assurilərin rus və ingilis havadarlarının Kürdüstan və Azərbaycanda yerləşməsinə göz yumurdu. Ona görə ki, əsrlərdən bəri Kürdüstan inqilablar ocağı olmuşdur. İstər İran, istərsə də Türkiyə parçalanmış Kürdüstanın gücünü, birliyini dağıtmaq üçün həmin ərazilərdə ermənilərlə assurilərin yerləşməsinə göz yumurdular. Ancaq onlar düşünmürdülər ki, belə bir dövlətin qurulmasının aqibəti necə olacaqdır.

A. Kəsrəvi "İran Məşrutyyəti Tarixi" adlı kitabında bunları yazır:

"Erməni və Assuri ordusu Urmiya şəhərini asanca ələ keçirdi. Mar Şəmun bir qrup assuri və erməni ilə birlikdə Səlməsa doğru hərəkət etdi. Mar Şəmun İsmayıl ağanı yanıltmaq istəyirdi. İsmayıl ağaya xəbər göndərərək onunla bir yerdə görüşmələrini arzu etdiyini bildirdi. 1918-ci ilin fevral ayında Konəşarda görüşməyi qərara aldılar.

Mar Şəmun yanına silahlı 140 süvari və seçkin adamlar alaraq bir faytona minir və şərtləşdikləri gündə görüş yeri olan Konəşara gəldi".

Tədqimatçı və tarixçi yazar Ələddin Secadi "Kürd inqilabları(başqaldırılarındada)" kitabında göstərir ki, çar Rusiyası, bu ölkədə bolşeviklərə qarşı əngəllər etmək istəyirdi. Bunun üçün üsyanlar ölkəsi olan Kürdüstanın bu bölgəsində yaşayan kürdlərin, ələlxüsus İsmayıl ağanın səsini söndürmək fikrindəydilər. Ruslar Mar Şəmunla danışıqlar apararaq bir anlaşma əldə etdilər: "Bu məmləkətdə İsmayıl ağa var. O, həm çarın, həm də Mar Şəmunun önündə bir əngəldir dedilər. Başlanğıcda kürdlərlə ermənilərin birlikdə bir hökumət qurmalarını əldə etmək məqsədilə Sımko ağa ilə görüşmələr etdilər. Ancaq həqiqətdə Sımkonu və kürdləri aradan çıxararaq doğrudan doğruya bir erməni və assuri dövləti qurmaq istəyirdilər".

Bu həqiqətə çox bənzəyirdi. Çünki, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Mar Şəmunun təlimli 25 min silahlısı var idi. Bunlar əsgəri ordunun komandası altında idi. Arxasında ingilislər və Rus çarının hər cür dəstəyi vardı.

I Dünya Müharibəsinin sonunda ölkədə olan şərait və durum

İsmayıl ağanın qüvvələri isə nə o dərəcədə təlimli, nə də disiplinə sahib idi. Təməldə əsirət qüvvələri birliyi idi. Ayrıca, ona arxa çıxıb silah və cəbhəxana baxımından yardım verən hər hansı bir dövlət də yox idi. Belə olunca Sımkonun ortadan qaldırılması ermənilər üçün bir içim su kimi asan olacaqdı.

İsmayıl ağa Sımko yaxşı bilirdi ki, erməni və assurilər Türkiyədə kürd bəy və ağalarını bir yerə yığaraq güya kürd dövləti qurmaq planlarını hazırlayırmışlar. Lakin, qəfildən xain ermənilər kürd bəylərini atəşə tutub hamısını güllələyirlər. Ancaq onlardan biri bayırda olduğu üçün atına minib xalqı xəbərdar edir. Beləliklə kürdlər Türkiyədə ermənilərin kökünü kəsir. Əslində isə ermənilər kürd bəy və ağalarını öldürərək, onların türklər tərəfindən qətl edildiyini yayaraq, onsuz da aralarında olan münafiqəni qızıdıraraq iki müsəlmanı bir-birinə qarşı saldıraraq qırdırmaq istəyirdilər. Bu məsələləri yaxşı bilən İsmayıl ağa Sımko hər addımını ölçüb-biçib, düşünülmüş şəkildə atırdı. Necə deyərlər, suyu üfləy-üfləy içirdi.

Hətta, bir dəfə Sımkonun siyasətindən baş açma bilməyən bir kürd bəyi Sımkoğa qarşı çıxır. Onu başa düşən Sımko ona deyir: "Mən səni yaxşı başa düşürəm, narahat olma. Ata-babalarımızın qanı ilə suvarılmış bu müqəddəs torpaqların üstündə nəinki erməni dövlətinin qurulmasını, heç onların ayaq basmalarını da istəmirəm. Səbrli ol, nəticəni görəcəksən".

İsmayıl ağa Sımko ilə Mar Şəmun arasında keçən görüşmələr haqqında tarixçi və tədqiqatçı Ələddin Səcadi bunları yazır:

"İsmayıl ağa Mar Şəmunu padşahlar üçün hazırlanan rəsmi qayda ilə qarşılayır. Mar Şəmun dini liderlərin geydiklərinə allı-şallı geyimlər içində gələcəkdə bir xalqın rəhbəri olacaq adam kimi, çevrə mühafizələri ilə zərli dörd atlı bir faytona minərək, dördü rus olan və faytonda oturmuş vəziyyətdə üzləri qarşıya və yana baxan atlı yüksək rütbəli əsgərin ikisi Mar Şəmunun arxasında ayaq üstə gözləyirdi. Qılınca dəstəklərinə zümrüd və dəyərli mücəvhərlərlə bəzədilmiş qılınclarını qınından çəkib əllərində tutmuşdular. Bu görkəm padşahlara yaraşan bir görkəm idi. Günəş şüaları düşəndə insan hey-rət içində qalırdı. Mar Şəmun bu biçimdə Teymur ağanın qonaq evinə endi".

Mar Şəmun görüş yerinə çatan vaxt İsmayıl Ağaya arxasında bir sıra adamlar Konəşara gəldilər. Ancaq İsmayıl ağa daha qabaqcadan öz adamlarını Teymur ağanın imarətinə göndərmiş və evin əhatəsində özlərinə uyğun mövqə tutmuşlar.

Mar Şəmun oraya çatınca özü otağa keçib oturur və atlıları tam hazır bir vəziyyətdə eşikdə gözləyirdilər. Kəsrəvi bu haqda belə yazır:

"Bizim Mar Şəmun və Sımko görüşməsindən xəbərimiz yox idi. İsmayıl ağanın hadisə haqqında özünün söylədiyinə görə, Mar Şəmun "İndi Kürdüstan deyə adlandırılan bu ölkə bizim, bizim vətənimizmiş. Nə var ki, din Aləmi qarşı-qarşıya bizi bölmüş. İndi birləşməmiş gərəkdir. Ölkəmizi

ələ keçirib birlikdə yaşamağı. Ordumuza birləşdirsək siz də bizimlə olursanız TƏBRİZİ almaq bizim üçün çox asan olar". Çünki şimalda da rusların köməyi ilə Şaumyan və Mikoyanın rəhbərliyi altında Xəzərdən Qara dənizə, Diyarbəkirdən İran körfəzinə kimi bir federativ dövlət yaradacağıq.

Sımko Mar Şəmunun planını öyrəndikdən sonra gülümsəyərək ona "düşünərəm" - dedi. Mar Şəmunu yola salmaq üçün onunla birlikdə bayıra çıxır. Mar Şəmun faytona minən zaman silah səsi eşidilir. **Bu səs istər**

Assuri lideri Mar Şəmun

Kürdüstanı, istərsə də Azərbaycanı ingilis rus havadarları olan erməni, assuri qırğınlarından qurtarır və ermənilərin dənizdən dənizə xülyasını alt üst edərək Lozanadakı erməni plankeşlərin planını alt-üst edir. Mar Şəmun yerə yıxılır. Şikəli silahlı gücləri dörd bir yandan Tıqranın və Mar Şəmunun atlı silahlılarına atəş açır və 100-ə qədər seçmə adamlarını öldürür. İsmayıl ağa həmin gün Çariyə dö-nür. Ertəsi gün səhər tezdən assur və erməni orduları İsmayıl ağaya qarşı hücum keçirlər. Ətraf kəndlərin əhalisini qətl edərək heç kimə aman vermirlər. İsmayıl ağa çətin bir qarşıdurmadan sonra Çariyə şəhərindən çıxmaq məcburiyyətində qalır.

Mar Şəmunun öldürülməsindən sonra xalq, xüsusilə Səlməsa və Urmiya ətrafındakı əhali erməni və assurilərin qanlı qırğınlarına hədəf oldu, çoxlu insan öldürüldü. Mar Şəmunla danışıqlara gedən zaman İsmayıl ağa Sımko Osmanlılardan və Təbrizdən yardım istəmişdi. Və o xəbərdar etmişdir ki, 25-000 nizami orduya qarşı vuruşar lakin bu bir çox əhəlinin kütləvi qırğınına səbəb ola bilər. İsmayıl ağa Sımkodan gözü qorxan şah imkan vermirdi ki, Azərbaycanda bir erkək quş da uçuşsun. Odur ki, Azərbaycandan heç bir yardım gəlmədi. Bir tərəfdən isə İran şahı o ərazilərdə bir erməni və assuri dövlətinin yaranmasının tərəfdarı idi. Ona görə erməni və assurilərə ingilislərin vasitəsilə yardım edirdi.

Amma İsmayıl ağa Sımko kürdlərdən ibarət silahlı dəstənin Türkiyədən

yardım gəlməyinə inanırdı. Türkiyədən gələn əsirət qüvvələri və eləcə də İraq Kürdüstanından Şeyx Mahmud Bərzənçi qüvvələri gec də olsa köməyə gəldi, erməni və assuri ordularına ağır zərbələr vuraraq məğlubiyyətə uğratdılar. Ermənilər ingilis ordusuna sığınmaq üçün Sayınqəlaya çəkildilər. Mukriyani kürdləri arasında bu il "Çilo ili" olaraq adlandırıldı. Mar Şəmunun öldürülməsindən sonra Rzayidə yaşayan (Urmiya) tarixi yazıçı və tədqiqatçı Əli Dehqaninin dediyinə görə ermənilər və assurilər 109 gün Urmiya bölgəsində qətliaamlar etdilər. Uşaq, qadın, kişi demədən 140 min adamı öldürdülər. Kənd və qəsəbələri talan etdilər.

Yaxşı, Sımko heç bir səbəbi olmadan nə məqsədlə Mar Şəmunu öldürdü? Bu haqda müxtəlif fikirlər var. Bəzi tədqiqatçılar Sımkonun bu hərəkətini böyük səhv olaraq qiymətləndirdilər. Ancaq bir qism sənədlərə görə Sımko Rusiya və İngiltərənin dəstəyi ilə Mar Şəmunun belə böyük bir qüvvə ilə Kürdüstanın bu bölgəsində dövlət quracağına inanmışdır. Xüsusilə M.Şəmunun öldürülməsindən sonra liderliyə gətirilən Petros, Lozan konfransında Kürdüstanda assurilər üçün bir yerin təyin edilməsini istəyirdilər. Tipik Fələstində yəhudilərə yaradıldığı İsrail dövləti kimi. Və ya Leninlə Atatürkün razılaşması ilə Araz boyu qədim Azərbaycan torpaqlarının İqdır, Ərzurum, Ağrı, Amasiya, Vana qədər yəni Araz Azərbaycan Cumhuriyyətinin bir hissəsinin Türkiyəyə verilməsinə qarşılıq Türkiyədən qovulmuş və qədim Azərbaycan torpaqlarında yeni qondarma Ermənistan respublikasının yaranması üçün şərait yaratdı və Musavat hökumətini bolşeviklərə təslim etdi.

İrənin adlı-sanlı yazarı və şairi Məliküm-Şüarrayı Bahar "Siyasal Partilərin qısa tarixi" adlı kitabında belə yazır:

"Lozan" konfransında erməni Petros Londonun dəstəyi ilə assur və kəldanilərin ən köhnə millətlərindən olduqları, yurdlarının isə Mosuldan Osmanlı Kürdüstanından və İran Kürdüstanından Urmiyaya qədər olan ərazini onlara verilməsini, ayrıca özləri üçün bəliqli bir mərkəz və iqamətgahın verilməsini tələb edirdilər. Bununla birlikdə assurların İngiltərə və Rusiya üçün müxtəlif xidmətlər etdiklərinə və edəcəklərinə söz verirdilər. Türklərin yürütdükləri çabaların Mar Şəmunun öldürülməsində üzaq bir fikir yoxdur. Hər necə olursa-olsun Sımkonun bu planı İngiltərə və Rusiyanın Kürdüstanda və Cənubi Azərbaycanda bir assur - erməni dövləti qurmaq planını pozmuşdur. Cilo məsələsinin yatırılmasından sonra 1919 -cu ilin yazında Sımko bölgədəki gücünü artırmaq məqsədilə planlarını hazırladı. Təbriz Urmiya yolunu öz himayəsi altına aldı. 1919-cu ilin sonlarında Sipahandari Azam Azərbaycana vali təyin edildi. Sipahsalar Ziyad Devlə adında birini Urmiya hakimi olaraq göndərmişdir. O, Sımkoğa qarşı dirənməyə və öz müdafiəsini əldə etməyə çalışdı.

Araşdırdı: Tahir SÜLEYMAN

NƏRİMAN ƏYYUB

SOYQIRIMI OLDU XOCALIMIZDA

İyirmi altı fevral, dəhşətli o gün,
Soyqırımı oldu Xocalımızda.
O gün ürəklərdə qaldı bir düyün,
Qırıldı oğlanlar, məhf oldu qız da.

“Üç yüz altmış altı” vəhşi o alay,
Səpdi Xocalıya mərmilərini.
Mixail Qarbaçov, tayqulağa tay,
Raisa kısırdı nadan ərini.

Dünya tarixində belə soyqırım,
Olmamış heç zaman bu vəhşilikdə.
Açıldı neçə min sinədə şırım,
Vəhşilik edildi cüt, ikilikdə.

Kömək eyləməsə sarıqulaqlar,
Erməni kim idi soyqırım edə?
Bizim nökrümüz, tənbel ulaqlar,
Gücü çata bilməz heç vaxt, heç vədə.

Hayıfı almasaq, ruhlar inciyər,
Gələn nəsillər də qınayar bizi.
Qəhrəman igidlər, deyil ağciyər,
Göstərər “yan” lara kimliyimizi.

Kimlər eylədilər, yaxşı bilinir,
İndi köklənməli qeyrətlərimiz.
Gecikdikcə yaddaşlardan silinir,
Birləşib, bir yumruq olmalıyıq biz.

Yumruğumuz Koroğlunun yumruğu,
Babək qılıncını götürməliyik!
Baş Komandan buyurmalı buyruğu,
Dığanı Ketidən ötürməliyik!

Alaq Xankəndini, Pənahabadı,
Sonradan Şuşaya dönən şəhəri.
Qovaq ermənini, yaşayan yadı,
Minək Qırat kimi olan kəhəri.

Günahsız Xocalı ahı, naləsi,
Gərək ki, qalması yerin üzündə.
Yayılsın dünyaya xalqımın səsi,
Məhv edək düşməni Cıdır düzündə

Biz almasaq Qarabağı, inciyər,
Nəbinin, Həcərin qəhrəman ruhu.
Cihad elan edib, birləşsək əgər,
Qırılar erməni, sevinər ahu.

Neçə min günahsız şəhidlərimin,
Qisasını mütləq almalıyıq biz.
Artsın ürəklərdə gündə nifrət, kin,
Tezliklə qələbə çalmalıyıq biz.

22.02.2007

Xocalı müsibəti. Xocalı dərdi. Xocalı faciəsi...

Xocalı faciəsi nə Hələpcədir, nə Zilan dərəsidir, nə Ağrıdır, nə də Dersimdir. Xocalı faciəsi XX əsrdə törədilmiş ən dəhşətli faciədir. Xocalı faciəsi daha ağır, daha dözülməz olmuşdur. 26 fevral 1992-ci il tarixi yaşadığıca bu ağrı heç zaman bu xalqın yaddaşın-

sim döyüşçülərindən ibarət olmuşdur.

Fevralın ikinci yarısından başlayaraq şəhər aramsız olaraq erməni

İllər keçdikcə zaman-zaman bizi göynədəcək bu faciə xalqımızın yaddaşından heç zaman silinməyəcək. Başları kəsilmiş körpələrin fəryadı, bu xalq yaşadığıca heç bir vaxt yaddan çıxmıyacaq. Əksinə Azərbaycan xalqına daha dözümlü olmağa, tarixini unutmamağa, erməni vəhşiliklərinə, erməni şovinizminə qarşı daha mətin mübarizə aparmağa səbəb olacaqdır.

dan silinməyəcək. Bu qanlı faciə nəticəsində 623 nəfər həlak olmuş, 8 ailə tamamilə yer üzündən silinmiş, 25 uşaq hər iki valideyini itirmiş, 230 uşaq isə valideyinlərindən birini itirmişdir.

487 nəfər yaralanmışdır. Onlardan 76 nəfəri uşaqdır. 1275 nəfər əsir götürülmüş, 250 nəfər isə itkin düşmüşdür. 01.04.1992-ci il tarixinə olan məlumata görə Xocalıya 5 milyard manat məbləğində ziyan dəymişdir.

Bəs kimdir günahkar? Əslində Xocalı faciəsi bir neçə ay əvvəldən o dövrlük səriştəsiz hakimiyyət strukturlarının işbilməzliyi ucbatından başla-

silahlı dəstələri tərəfindən, toplardan iri çaplı pulemyotlardan, minaatanlardan, avtomatlardan atəşə tutulmağa başlamışdı.

Bəs yaşamış bu faciələrin günahkarları kimlər idi? Əslində günahkarları kənardə axtarmaq mənasızdır. Əsl günahkar ermənilər deyil, o dövrlük səlahiyyətli dövlət nümayəndələri idi. Vaxtında tədbir görülsə idi. Nə xocalı faciəsi yaşanardı nə də digər rayonlar işğal olunardı. Hətta o dövrlük hakimiyyət bu faciəni xalqdan gizlətməkdən belə çəkinməmişdilər.

Nə yaxşı ki, Cingiz Mustafayev,

mışdı. Çünki başları kreslo, pul, var-dövlət yığmağa qarışmış, Xocalı yaddan çıxmışdı. Heç kəs mühasirədə olan Xocalını, olacaq faciələri başa düşmək, Xocalıların dərdinə şərik çıxmaq, baş verə biləcək təhlükələrin qarşısını almaq istəmirdi. 1991-ci ilin oktyabrından blokadada olan Xocalının quru əlaqəsinin bərpasına çalışmaq əvəzinə, Bakıda oturub hakimiyyət davası ilə məşğul idilər. Xocalıya verilən elektrik enerjisinin 1992-ci il yanvarın 2-dən kəsildiyini, yanvarın 28-də isə sonuncu vertalyotun ora getdiyini bilsələr də, heç bir tədbir görülməmişdi.

Şəhərdə qalanlar əsasən qocalar, uşaqlar, qız-gəlinlər, yerli özünü müdafiə dəstələri, Milli Ordunun bir qi-

onun kimi qeyrətli oğullar var idi. Öz həyatlarını təhlükəyə ataraq bu dəhşətli faciəni, ermənilərin əli ilə 366-cı motoatıcı polk tərəfindən törədilən bu vəhşilikləri bütün dünyaya çatdıran bu şəxslərə allah rəhmət etsin, qəbirləri nurla dolsun ki, bu qanlı tarixi erməni vəhşiliklərini olduğu kimi bütün bəşər övladlarına çatdırmışlar.

O dövrlük hadisələri öz gözləri ilə görənlər xarici jurnalistlər, belə bir faciənin tarixdə olmadığını bildirərək belə yazırdılar:

“Krua Eveneman” jurnalı (Paris)

25 yanvar 1992-ci il-Ermənilər Xocalıya hücum etmişlər.

Bütün dünya eybəcər hala salınmış meyidlərin şahidi oldu. Azərbaycan-

lılar minlərlə ölənlər barədə məlumat verirlər.

“Sandi Tayms” qəzeti (London).

1 mart 1992-ci il-Erməni əskərləri minlərlə ailəni məhv etmişlər.

“Faynensl Tayms” qəzeti (London)

9 mart 1992-ci il-Ermənilər Ağdama tərəf gedən dinc əhalini güllələmişlər. Azərbaycanlılar 200 nəfərə qədər cəsəd saymışlar.

“Tayms” qəzeti (London)

4 mart 1992-ci il-çoxları eybəcər hala salınmışdır, körpə qızın ancaq başı qalmışdır.

“İzvestiya” (Moskva)

4 mart 1992-ci il-Videokamera qulaqları kəsilmiş uşaqları göstərir. Bir qadının sifətinin yarısı kəsilmişdir. Kişilərin skalpları-baş dərisi soyulmuşdur, ermənilər vaxt itirməmək üçün barmaqdan üzüyü barmaqla, qulaqdan sırğanı qulaqla birlikdə kəmişlər.

Bütün bunlar Xocalı faciəsinin necə də ağır bir faciə olmasından, xalqımızın başına gətirilən müsibətlərdən, erməni qəddarlığından, erməni vəhşiliklərindən xəbər verir.

Xocalı bizim qan yaddaşımızdır. Xocalı bizim sağalmaz yaramız, uşaqlarımızın göz yaşları, qadınlarımızın, ana və bacılarımızın ah-naləsi, fəryatıdır... Xocalı bizim qanlı yuyula biləcək bir ləkəmidir!

Xocalı faciəsi elə bir ağır yüküdür ki, tarix yaşadığıca bu yükün ağırlığını hiss edəcəyik.

Xocalı faciəsi tariximizin qanlı səhifəsidir. Bunu heç vaxt unutmaz olmasın.

Ey ulu tanrı, Azərbaycan xalqına Xocalı kimi faciə bir daha qismət etmə, ulu tanrı heç bir xalqın taleyinə belə bir qanlı səhifəni yazmasın. Başları kəsilmiş, gözləri çıxarılmış, namusuna təcavüz edilmiş qadınların göz yaşları, ah naləsi bizi hər an döyüşə səsləyir.

Səhifəni hazırladı: Tahir Süleyman

**Hacı Paşa
Ağaoğlu**

Xocalı faciəsi

Xoca Alı qalx ayağa et nəzər
Bilməzdin yurdunda yağılar gəzər.
Məlunlar yurdu qaladı oda
Yurdun lai q deyil bu müdhiş ada.

Ruhən fəryad etdi xan Pənahəli
Dedi ki, bu işdə var yadlar əli.
Qarabağ, həm sözü, özü mənimdi
Qarabağ yağıya daim qənimdi.

Azıxdan bu yana var Qarabağım
Murovum Kəpəzəm Topxana dağım,

Andranik alıbdı Qarabağ dağın
Sultan bəy kəsibdi onun qulağın.

Biri balta oldu bri sap oldu
İkisi birləşib bu yurda doldu
Süngülər dəldilər xalqın bağırı
Götürə bilmədik biz bu ağrını

Gəlişin yüz əlli ili olunca
"Qonaqlar" şənlilər etdi doyunca
Azıxdan yüz əlli çıxsaq nə olar
"Qonağın" payına neçə il qalar?

Abidə qoydular yüz əlli ilə
Hər yerdə fərəhlə gətirib dilə,
Yüz əlli ildir ki, bizlər burdayıq
Yüz əlli ildir ki, bizlər dardayıq.

"Qonaqlar" səsinə atıb başına
Çıxıb Topxananın lap düz qaşına
Dedilər Qarabağ bizim olubdu
Müsəlman sonradan yurda dolubdu.

Əvvəli Kərbala sonu Xocalı
Müsəlman yanaraq görüb bu halı.

Ata baxa-baxa məhv oldu bala
Oda qaladılar nə ola-ola

Süngülər tuşlandı növrəstələrə
Faşistlik etdilər görün kimlərə?
Kəsilmiş başları təpiklədilər
İlahi iraq et etdilər nələr.

Balanın ətini verib anaya
Birdəki O, qoca xala Sonaya
Onlar yemədilər başlar kəsdilər
Növbəti "qurbana" tez tələsdilər.

Sədəflər çəkildi dişlər çəkildi
Yerine qurğuşun mərimi əkildi.
Qızası axmalı müsəlman qanı
Görənler gördülər bu dəhşət anı.

Tofiqə dedilər atanı göstər
Dinmədi vüqarla bu ər oğlu ər
Gülləni Tofiqə tuşlayan zaman
Tofiqin atası istədi aman.

-Əvvəl məni öldür sonra kimisə
-Məhəldə qoymarıq sizlərtək kəsə

Oğulun ölümün sən görməlisən
Nədən zövq alırıq sən bilməlisən.

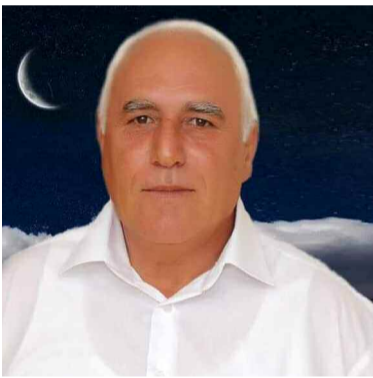
O gecə meşədə xəffif ağladı
Palıdlar baş əyib qara bağladı.
Deyən buludlarda yerə endilər
Dilsiz daşlar belə ax, dilləndilər.

İbrahim xan ruhu nalə edibdi,
Ruhu Nətavanın yurddan gedibdi
O gecə göylərdə buludlar qara
Vuruldu bu yurda sağalmaz yara.

Vaqif də o gecə fəryad eylədi
Görünməz dəhşəti ərşə söylədi
Səlim bəy fəryada qatıb naləsin
-Tarix görməmişdi zülmün beləsin

Min belə səhnədən doymadı kafər
Məhv oldu insanlar çox ər oğlu ər
Nalələr çevrilib oldu Mübariz
Yüz kafər yox oldu qaldı tarix, iz.

Tomrislər, Babəklər, Mübarizlərin
Bu yurd onların O, şir dizlərin
Qılınclar sıyrılar bu gün sabaha,
Yağdan heç əsər qalmaz bir daha.

Ədalət Bədirxanov

X O C A L I

*Ananın qucağındakı
daşlaşmış körpənin dilindən*
Mən bir uşaq doğuldum,
Yaşamağa cahanda,
Tam haqqımla vətəndaş,
Xocalı torpağında.
Qəsd olundu yurduma,
Gecənin son çağında,
Şaxtalı, don, amansız,
Soyuq, qarda, boranda,
Dondum, heykələ döndüm,
Bir ana qucağında.

Bilmədim, sevgi nədir,
Bilmədim, həyat nədir,
Bölmədim sevincimi,
Bildirmədim, dərd nədir.
Bilmədim ölmək üçün,
Günahlarım bəs nədir?
Şaxtalı, don, amansız,
Soyuq, qarda, boranda,
Dondum, heykələ döndüm,
Bir ana qucağında.
Mənim yaşda günahsız
Körpələr nə qədərdir?
Qoy duysun bəşəriyyət,
Bəlkə yüz minlərlədir.

Bu quduzluq, soy qırım,
Qan dünyaya ləkədir,
Şaxtalı, don, amansız,
Soyuq, qarda, boranda,
Dondum, heykələ döndüm,
Bir ana qucağında.
Qoca, qadın, ya körpə,
Heç kimə baxmadılar,
Qışqıran hər bir kəsin
Başından vurdular.
Məni möhkəm vurdular,
Sanki ölmüş sandılar,
Şaxtalı, don, amansız,

Soyuq, qarda, boranda,
Dondum, heykələ döndüm,
Bir ana qucağında.
Qızdır məni, ey günəş,
Mən bəşər övladıyam,
Ananın qucağında
Donmuş buz parçasıyam.
Bir daş olsam da belə,
Ruhum bilir haqdayam,
Şaxtalı, don, amansız,
Soyuq, qarda, boranda,
Dondum, heykələ döndüm,
Bir ana qucağında.

23-25.02.2016

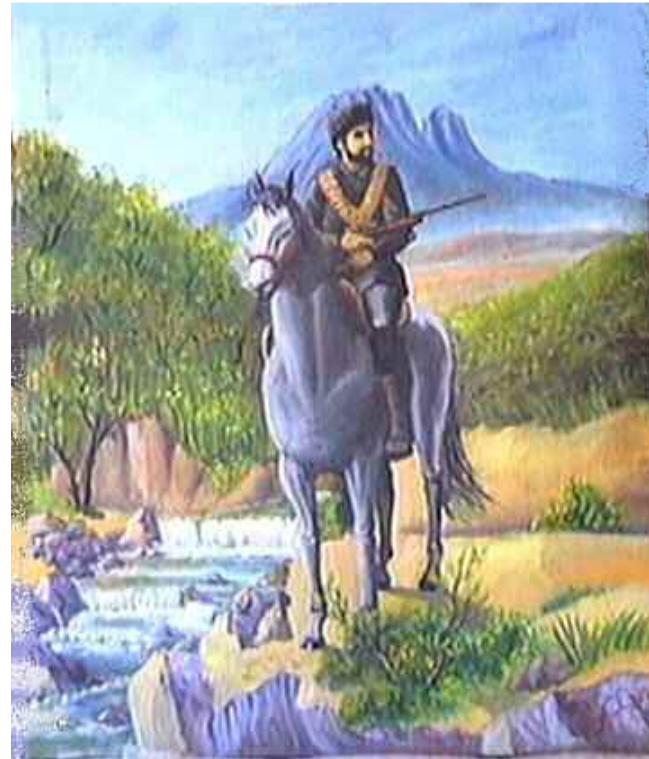
Xudu Məmmədovun axtardığı, ermənilərə qan udduran laçınlı Çal Aslan

Düzü əslən Laçınlı olan bu tarixi qəhrəman Çal Aslan haqqında eşitməmişdim. Və bu günə kimi də heç bir məlumatım da yox idi. Amma Qarabağın Çal Aslan adlı igid və qəhrəman oğlu olub. Bəs Çal Aslan kimdir? Bununla bağlı paytaxta çıxıb sorğu apardım. Heç kəs bu qəhrəmanı tanımadı. Amma əslən laçınlı olan bir gənc başını bulayıb dedi ki, belə bir ad eşitməmişəm. Amma kimliyi haqqında heç nə bilmirəm. Öz-özümə düşündüm:

Bəlkə taksi sürücülərinə müraciət edim? Çünki sürücülər daha çox əhali ilə sıx təmasda olur, qəzet-jurnal oxuyurlar. Taksi sürücülərindən biri gülə-gülə dedi: "Sizi nə maraqlandırır?" jurnalist olduğumu ona dedikdə o, belə cavab verdi: Çal Aslan mənim babam olub. Sürücünün adı Məhəmməd Piriyev idi. M.Piriyev bildirdi ki, əslən laçınlı olsalar da, Ağdamda doğulub, boya-başa çatıb: "Çal Aslan Laçın rayonunun Kürdhacı kəndində doğulub, Soltan bəyin əmisi oğludur. Bölgələrdə, eləcə də camaat arasında adıçəkilən bu tarixi şəxsiyyət haqqında o qədər də məlumat yoxdur. Çal Aslan elə aslan kimi kişi olub. Cəngavər, qorxmaz, dizi bükülməz bir igid olub. Onun gülləsindən quş da ötə bilməzdi. Çal Aslanın adı gələndə yağlı düşmən zağ-zağ əsərdi. Azərbaycan xalqı Soltan bəyi daha geniş tanıyır. Amma Çal Aslan ondan da qoçaq olub. Elə Soltan bəy kimi ağıllı adam olub. Bir sözlə, Çal Aslan sultan bəyin sərkərdəsi idi".

M.Piriyev onu da dedi ki, babası haqqında elə dərin məlumatı olmayıb: "Allah rəhmət eləsin akademik Xudu Məmmədova, bir gün Xudu müəllim doğulduğu doğma kəndi olan Mərziliyə gəlir və söhbət Çal Aslandan düşəndə o deyir ki, ə, görün Çal Aslanın burda qohumlarından kimi var, onu mənimlə görüşdürün. Çünki o igid haqqında sinəm doludur. Nə qədər sağam, qoy bu məlumatları onun qohumlarına çatdırım. Onda çox kiçik idim. Aqlım elə sən deyən kəsmirdi. Amma babam haqqında Xudu müəllimin dediklərindən bir-iki kəlmə qalıb. 1918-ci ildə Andranik Gürcüstana getmək üçün Paşa bəydən yol istəyir və bunun müqabilində ona

bir qatır yükü qızıl vəd edir. Paşa bəy Çal Aslanla Soltan bəyi yanına dəvət edib bu haqda onların fikirlərini öyrənir. Bu dəmdə Çal Aslan belə cavab

verir ki, biz gərək Şuşa qubernatoru Xosrov bəyin yanına gedək və ona bu haqda məlumat verək. Çal Aslanla Soltan bəy Şuşaya Xosrov bəyin yanına gedib bu haqda ona məlumat verirlər ki, Andranik böyük qoşunla üstümüzə gəlir. Xosrov bəy çox uzaqgörən və ağıllı adam olub. O, Çal Aslanın sözündən tutur və bir az fikirləşib deyir - "Aslan, əmioğlu fikirin nədir?" Çal Aslan Xosrov bəyə belə cavab verir ki, düşməyə yol vermək olmaz. Amma Andranik bizə bir qatır yükü qızıl vəd edib deyir ki, siz yer verin mən qoşunlarımla birgə Gürcüstana keçirəm. Xosrov bəy Çal Aslanla söyləyir ki, sən üz-gözündən sərkərdəlik yağır, bir sərkərdə kimi bu haqda nə fikirləşirsən? O belə cavab verir ki, Andranikə bildirəcəyik ki, camaat başa düşməsin

deyə topları sökün, onu qatırlara yükləyin və sizə onda yol verəcəyik. Bu təklif Xosrov bəyin çox xoşuna gəlir və sağ əlini Çal Aslanın kürəyinə vurub deyir ki, əmioğlu sən əsl sərkərdəsən və mənim sualıma da sərkərdə kimi cavab verdin. Belə də olur. Bu siyasətlə Zabux çayında 3 gün qanlı döyüş gedir. Çal Aslan öz dəstəsi ilə 40 min erməni silahlılarını məhv edir".

Müsahibin onu da söylədi ki, 11-ci qızıl ordu Azərbaycana gələndən sonra bolşeviklərin əlinə keçməsin deyə Soltan bəy Çal Aslanla təklif edir ki, artıq Azərbaycan sovet ordusunun əlində olduğundan onunla Türkiyəyə getsin: "Çal Aslan etiraz edib deyir ki, kişi də vətəninə düşmən əlində qoyub gedərmisi? Qərbətdə yaşamaqdansa və yad məzarın olmaqdansa vətəndə qalmaq daha yaxşıdır. Çal Aslan qucaqlaşdı, öpüşüb ayrılan zaman Soltan bəy dərinədən ah çəkib belə bir bayatı söyləyir:

*Əziziyəm, dolan gözüm,
Dol gözüm, dolan gözüm.*

*Gedərsən qayıtmazsan
Vətəni dolan gözüm.*

Çal Aslansa belə cavab verir:

Xoruz keçdi, çağırır

Vədə keçdi, çağırır

Başım cəllad əlində,

Dilim dostu çağırır.

Hətta deyilənə görə orda hər iki qəhrəman düşmən əlinə keçməsin deyə bir-birlərinə güllə də atmaq istəyirmişlər. Amma Soltan bəy uzaqgörənlik edib Çal Aslanla deyir ki, özümüzü öldürə bilərikamma arvad-uşağı fikirləşmək lazımdır. Düşmən çoxdur. Soltan bəy ailəsini Çal Aslanla tapşırıb Türkiyəyə gedir. Bolşeviklər Çal Aslanı tutub Qazaxıstana sürgün edir. Sürgündə onun iki gözü də tutulur və axırda gəlib vətəndə ölür". M.Piriyev onu da vurğuladı ki, Çal Aslanın nəticəsi Fazil Mehtiyev də Azərbaycanın milli qəhrəmanıdır.

Qələndər Xaçınçaylı

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

1946-cı ilin dekabrında İranda Mehabad respublikası süqut edir. İranın baş nazir Qəvame-Səltənə ilə Mehabadın lideri Qazı Məhəmməd arasında avqustda Tehrandə bağlanmış razılıq pozulur və şah qoşunları həm Təbrizi, həm də Mehabadı ələ keçirir. 1947-ci ilin 30 martında Qazı Məhəmməd, qardaşı Sədr Qazı və Mehabad respublikasının müdafiə naziri Seyf Qazı dar ağacından asılır.

Şah qoşunlarına qarşı müqaviməti yalnız respublikanın Baş komandanı, general Mustafa Bərzani davam etdirir. 44 yaşlı Bərzani sonunda qüvvələr nisbətinin bərabər olmadığını və məğlubiyyətin qaçılmazlığını anlayaraq İrani tərk etmək və SSRİ-yə keçmək qərarına gəlir. 1947-ci ilin iyununda o, silahlı dəstəsi ilə Naxçıvanla sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinə, Culfaya daxil olur. Beləliklə, Bərzaninin və tərəfdarlarının 12 il davam edən SSRİ dövrü başlayır. Həmin dövrün bir neçə ili Azərbaycan SSR-də keçir.

* * *

SSRİ ərazisində dəfələrlə Bərzani ilə ünsiyyətdə olmuş əfsanəvi Sovet əks-kəşfiyyatçısı Pavel Sudoplatov (1907-1996) özünün 1990-cı illərdə işıq üzünə çıxən "Xüsusi əməliyyatlar" adlı memuarlarında xatırlayır: "Bərzani SSRİ-yə gəlməzdən bir müddət əvvəl İrandakı kürd üsyançıların rəhbərləri şahın qurduğu tələyə düşürlər: onlar danışıqlar üçün Tehrana çağırılır, burada həbs edilir və edam olunurlar. Yalnız Bərzani həmin qismətdən qaça

Qonşuların qeyri-adi hərbi fəallığının səbəbləri Moskva üçün sirr deyildi. Vasili Ryasnoyun həmin məruzəsində deyilirdi: "Əldə olunmuş bilgilərə görə, İran Kürdüstanında, Uşnu rayonunda (Urmiyə gölündən cənub-qərbə) 1947-ci ilin martından başlayaraq İran hökumət qoşunları ilə İraqdakı bərzan tayfasının tərsiləh olmaqdan imtina etmiş üzvləri arasında hərbi əməliyyatlar başlayıb. Kürd bərzan tayfası 1945-ci ildə İraqdan köçərək İranda məskunlaşıb".

Beləliklə, əvvəl İraqda, sonra isə İranda məğlubiyyətə düşər olmuş molla Mustafa Bərzani kor dalana sıxışdırıldığını yaxşı anlayaraq yeganə qurtuluş yolunu Azərbaycan ərazisinə keçməkdə gördü. Onun hərbi birlişmələri Maku yaxınlığında şah qoşunlarını məğlub edərək SSRİ sərhədinə doğru hərəkət edirdilər.

Pavel Sudoplatov memuarlarında sərhəddə toplaşmış Bərzani tərəfdarlarının sayı barədə yazır: "Sərhədi keçən Bərzani tərəfdarlarının sayı 2 minə yaxın döyüşçüdən ibarət idi, elə bir o qədər də onların ailə üzvləri vardı". Ancaq digər Sovet əks-kəşfiyyatçısı - Vadim Udilov isə özünün "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında onların sayının 500 nəfər olduğunu yazır.

İyunun 15-də İran təyyarələrinin bombardmanı altında Araz çayı boyu sərhədə ilk kürd dəstəsi yaxınlaşır. Dəstədən 2 nəfər Sovet sahilinə keçərək Mustafa Bərzaninin Staline

keçməsinə göstəriş verir. Bu vaxt kürdlər silahlarının bir hissəsini İran tərəfdəki qamışlıqlarda gizlədərək sərhədi keçirlər. İyunun 19-da SSRİ Daxili işlər nazirliyi əməliyyatın

nəticələrinə dair Staline məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb:

303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 il qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

* * *

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilir. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Miocəfər Bağirovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəfif ironiya doğurur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yaradan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyətlə bir-birinə uyuşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel

Sudoplatov bir epizodu da xatırlayır - artıq Daşkənddə olanda onların Bərzaninin əhatəsinə informator yerləşdirmək cəhdləri həmin şəxsin izsiz-tozsuz yoxa çıxması ilə nəticələnir.

* * *

1947-ci ilin payızında Sudoplatov Bərzani ilə görüşüb danışmaq üçün nazir Abakumov tərəfindən Bakıya göndərilir. O, memuarlarında bu barədə yazır:

"Mən Bərzaniyə TASS-ın (Sovet İttifaqı Teleqraf Agentliyi) baş direktorunun muavini və Sovet hökumətinin nümayəndəsi kimi təqdim olundum. Əyatımda ilk dəfə idi ki, əsl feodal ilə rastlaşdım. Bununla belə, Bərzani mənə fərasətli siyasətçi və təcrübəli hərbi rəhbər təsiri yaratdı. O dedi ki, son yüz ildə kürdlər farslara, iraqılara, türklərə və ingilislərə qarşı 80 dəfə üsyan qaldırıb və onların 60-ından çoxunda kömək üçün Rusiyaya müraciət edərək adətən yardım alıblar. Cavab olaraq mən elan etdim ki, Sovet tərəfi Bərzaninin və onun zabitlərinin bizim hərbi məktəb və akademiyaımızda xüsusi təlim keçməsinə razıdır. Həm də ona bildirdim ki, kürdlərin Azərbaycandan Orta Asiyaya köçürülməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və onların Kürdüstan qayıtmaqları üçün şərait yetişənə qədər davam edəcək..."

Sudoplatov xatirələrində daha bir maraqlı məqama toxunur: "Abakumov mənə Bərzani ilə söhbətlərin nəticələrini, habelə Stalinin kürdlərin hərbi tədris müəssisələrində təhsil almalarına razılıq verdiyini Mircəfər Bağirovla bölüşməyi qadağan etmişdi. Məsələ ondadır ki, Bağirov Bərzanidən və onun adamlarından İran Azərbaycanında vəziyyəti stabilizasiya etmək üçün yararlanmaq niyyətindəydi. Ancaq Moskvada fərz edirdilər ki, Bərzani İranda yox, məhz İraqda daha lazımlı ola bilər - oradakı ingilispərəst rejimi devirmək üçün..."

* * *

1947-ci ilin oktyabrında Bərzani Azərbaycan kommunistlərinin rəhbəri Bağirova öz məktub-memorandumunu yollayır. O, Bağirovdan aşağıdakı məsələlərə münasibət bildirməsini xahiş edir:

"1. Tərəfdarlarım ilə görüşməyə icazə verilməsi.

2. Onların təhsili üçün şəraitin yaradılması.

3. Aylıq bülletenin çapının təşkil edilməsi.

4. BMT-yə kürdlərə münasibətdə yeridilən ədalətsiz siyasətlə bağlı şikayətin göndərilməsi.

5. Stalinlə görüşün təşkil olunması".

Noyabrın 15-də o, Bağirova daha bir məktub yollayır. Bərzani məktubunda Bağirovu "Şərq xalqlarının rəhbəri" adlandırır. "Biz taleyimizi Sovet dövləti ilə bağlamağı vacib saydıq, çünki, bu hakimiyyət azadlığın dayağı və xalqların ümididir", - Bərzani yazır. Həmin məktubunda o, "çox məşəqətli, incidilmiş və təhqir olunmuş vəziyyətə düşən azadlıq hərəkatı döyüşçülərinə diqqət ayırmasını" xahiş edir.

(Ardı var)

Məmməd Süleymanov

bilir. Şah onu danışıqlara dəvət edəndə, Bərzani cavab verir ki, yalnız bir halda Tehrana gələ bilər - əgər şah özünün ailəsini girov kimi Bərzaninin mənzil-qəragahına göndərsə. Şahla ilkin danışıqlar davam edən müddətdə isə o, qüvvələrinin böyük hissəsini İranın şimal rayonlarına, SSRİ ilə sərhədin yaxınlığına yerləşdirir".

1947-ci ilin iyununda SSRİ Daxili işlər nazirinin müavini Vasili Ryasnoy Staline məruzə edir: "Bu ilin 15 iyununda Naxçıvan 41-ci sərhəd dəstəsinin hərbi müşahidəsinə görə, Sovet-İran sərhədindən cənub-qərbində İran təyyarələri peyda olaraq Ağgöl gölündən (İran) cənuba doğru uçuşlar keçirib. Onlar bizim ərazilərimizə 200 metrə qədər məsafədə daxil olublar. Elə həmin dövrdə bir neçə bomba partlayışı da qeydə alınıb".

məktubunu sərhəd komissarına təqdim edir. Ancaq Moskvadan cavab gecikir. 16 iyunda səhər tezdən İran sərhədində öz şəxsi mühafizəçilərinin əhatəsində Bərzani də peyda olur və dəstəsinin SSRİ-yə üzüb keçməsinə icazə üçün danışıqlar aparmaq istəyir. Ancaq sərhədçilərə yalnız bir tapşırıq verilmişdi: diskussiyaya girməmək, sərhədi pozan kürdləri isə saxlamaq və tərsiləh etmək.

İyunun 17-də kürdlərin vəziyyəti daha da çarəsizləşir və Araz çayı ilə əvvəlcə yaralılar və taqətdən düşən bir qrup silahlı keçərək Naxçıvan ərazisinə daxil olur. Bu 160 nəfərdən 40 odlu silah götürülür. Çayın o biri sahilindən müşahidə aparan Bərzani öz tərəfdarlarının sərhədçilərdən atəşə tutulmadığını gördükdə, iyunun 18-də dəstəsinin qalan üzvlərinin də çayı

Serok Barzanî li balafirgehê Hollande birê kir

Serokê berê yê Fransa François Hollande ji Herêma Kurdistanê vegeriya Fransa. Serok Mesûd Barzanî bi Hollande re çû Balafirgeha Hewlêrê û ew birê kir. Dostê Serok Barzanî û dostê gelê Kurd François Hollande îro Sêşema 26.2.2019 bi spas û rêz ber bi welatê xwe ve birê ket.

Serok Barzanî li balafirgehê Hollande birê kir û spasî û bihêhatina wî kir û hêvî kir ku ew berde-wam wek dostekî be ji pirsra rewya gelê Kurdistanê re û berde-wam be li ser pêwendî û serdanên xwe ji bo Kurdistanê.

Duhî Dûşema 25.2.2019 ligel Serok Barzanî civiya û di wê hevdîtî-nê de Serok Barzanî dîsa spasiya piştewaniya Fransa û Hollande kir û pesnê wan alîkarî û pêwensiyên bihêz ên di navbera Kurdistan û Fransa de kir, nexasim jî ew alîkariyên ku Fransa di dema şerê DAIŞê de pêşkêşî Kurdistanê kir. Ji aliyê xwe ve jî Serokê berê yê Fransa pêzanî wî hebûn ji bo qehremanî û wêrekî û qurbanîdana gelê Kurdistanê û Hêzên Pêşmerge di şerê li dijî DAIŞê de. **KDP.info**

Mesrûr Barzanî ligel Wezîrê Karûbarê Derve yê Almanayê civiya

Şewirmendê Encûmenê Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ligel Wezîrê Karûbarê Derve yê Almanayê civiya.

Îro şemiyê 16/02/2019a Şewirmendê Encûmenê Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di çarçoveya hevdîtî-nê roja duyem yê Konferansa Asayîşa Munichê ligel Wezîrê Karûbarê Derve yê Almanayê Nells Anen civiya.

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di çarçoveya hevdîtî-nê li Munichê îro li Nûnerê Karûbarê Neteweyên Yekgirtî yê Karûbarê Sûriyê, Wezîrê Derve Îranê, Wezîrê Bergiriyê Tirkîyê, Wezîrê Bergiriyê Bîrtanyayê, Cîgirê Wezîrê Derve yê Amerîkayê yê Karûbarê Îran û Iraqê Andrew Peek, Nûnerê Serokê Amerîkayê yê Hevpeymanîya Navdewletî James Jafrey civiyabû.

Herwiha wê civînê duqolî yê Mesrûr Barzanî berde-wam bikin. Tê çaverêkirin Mesrûr Barzanî berpîrsên Almanya, Îmarat û welatên din bicive.

Duhê jî Mesrûr Barzanî di çarçoveya Konferansa Asayîşê ya Munichê bi Wezîrê Derve yê Rûsyayê Sergey Lavrov, Şewirmendê Encûmena Asayîşa Iraqê Felah Feyaz û hejmarak parlementerên Partiya Xiristîyanên Demokrat a Almanayê ra civiya bû. **BasNews**

Dr. Roj: Her partiyek di hikûmetê de beşdar be divê pêbendî bernameya hikûmetê be

Endamê Polîtbûroya PDKê Dr. Roj Nûrî Şaweys ragihand, PDK rijd e li ser avakirina Hikûmeta Herêma Kurdistanê bilez, û her partiyek ku di hikûmetê de beşdar be divê pêbendî bernameya hikûmetê be. Piştî beşdariya wî di pêşangeheke taybet bi çek û teq-

meniyên DAIŞê, Dr. Roj Nûrî Şaweys ji roj-namevanan re ragihand: "Em rijd in li ser avakirina hikûmeta Herêma Kurdistanê bilez û bi beşdariya hemû aliyên siyasî yê ku amade ne piştewaniya pêş-xistina Kurdistanê û çareserkirina pîrgirêkan û parastina desekeftên Herêma Kurdistanê bikin." Derbarê serdana şandeke PDKê bi serokatiya Nêçîrvan Barzanî bo bajarê Silêmaniyê di dema bê de, Dr. Roj wiha got: "Ew serdan tiştê normal e û Silêmaniyê bajarê me ye jî û li cem PDKê ti cudahî di navbera Hewlê û Duhok û Silêmaniyê de tune ye. Silêmanî bajarê helmet û qurbanîyan e. Bajarê Şêx Mehmûdê nemir e. Barzaniyê Nemir gelekî li wir ma." Wî endamê polîtbûroya PDKê wiha domand: "Me çend caran serdana YNK û Goran kiriye, tiştê baş e ku ew jî serdana me bikin. Derbarê dema avakirina hikûmeta nû jî, ew yek li ser danûstanî-nê di navbera aliyên siyasî dimîne." Derbarê beşdariya Komela Îslamî ya Kurdistanê di hikûmeta nû ya Kurdistanê de, Dr. Roj got ku PDK dixwaze ew jî di hikûmetê de beşdar bin lê beşdarîkirin jî mercên xwe hene, ku her partiyek di hikûmetê de beşdar be divê pêbendî bernameya hikûmetê be, ku ne di parlemantoyê de opozisyon be û di hikûmetê de be jî. **KDP.info**

HDPê beyannameya xwe ya hilbijartinên herêmî aşkere kir

Hevserokên Giştî yê Partiya Demokratîk a Gelan (HDP) Pervîn Buldan û Sezaî Temellî beyannameya hilbijartinê herêmî aşkerekirin. Hevserokên Giştî yê HDPê Pervîn Buldan û Sezaî Temellî li otelek Eneqereyê beyannameya hilbijartinê herêmî ya 31ê Adara 2019an bi raya giştî re par ve kir.

Di daxuyaniyê de rexne li tayînkirina qeyûman hatiye girtin. Herwiha wiha hatiye gotin: "AKPê bi rîya qeyûman, şaredarî desteser kirin! Îradeya gel xesb kir. Bi rîya KHKyan şaredarî xistin bin hikmê xwe. Rêveberiyên herêmî xiste bin kontrola rejîma yekzilamî. Îradeya gel hate xesbkirin, şaredariyên ku bi îradeya gel hatî hilbijartin, bi rîya KHKyan hatin desteserkirin. 96 şaredarî ji aliyê qeyûman ve hatin desteserkirin. Nêzî 15 hezar xebatkarên şaredariyê û 300 muxtar hatin îxracêkirin. 93 hevşaredar, bi sedan endamên meclise yê bajar û navçeyan, bi hezaran rêveber, endam û xebatkarên şaredariyê hatin girtin."

Di beşekî din ê beyannameyê de hatiye gotin ku qeyûman beriya her tiştî êrîşî tabelayên kurdî, sûryanî,

ermenî û erebî kiriye peyker û abîdeyên Robozikê, Ugur Kaymaz û Ehmedê Xanî hilweşandine. Navên Ceylan Onkol, Ekîn Ceren, Mehmed Uzun, Orhan Dogan, Tahir Elçi ji park û kolan û baxçeyan rakirine û kir-

navên tirkî li wan parkan hatine kirin. Herwiha amaje bi wê yekê jî hatiye kirin pêşdibistan û kreşên kurdî yê girêdayî şaredariyê yê wek Zarokîstan, Xalkalok û Ferzad Kemanger hatine girtin. Saziyên jinan û rêx-

istinên sivil hatin girtin. Êrîşeke mezin li ser dîrok, çand, ziman, hişûbîra civakî û kelepûra kurdî hatiye kirin.

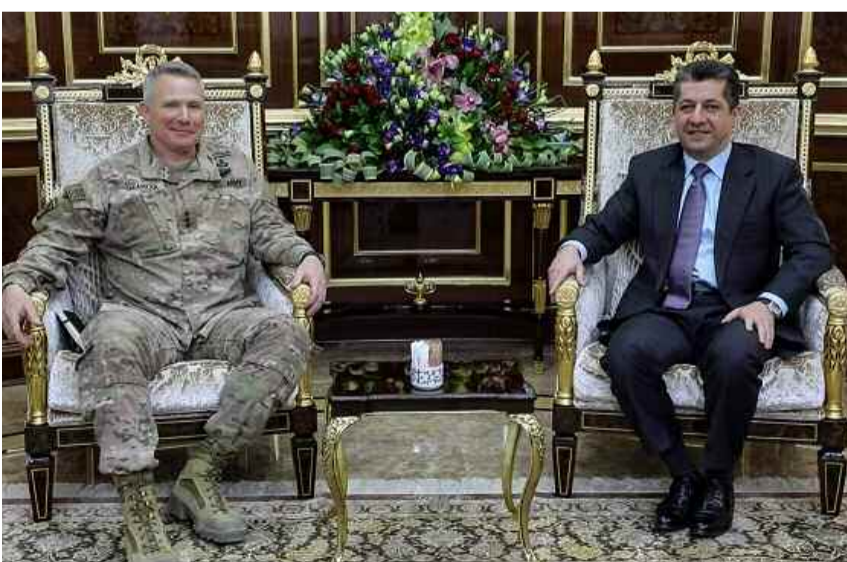
HDPê aşkere jî kiriye wê li gorî hişmendîya şaredarvaniya HDPê, ji bo pêkvejiyana gelan divê hemû

xizmetên şaredariyan pîrziyanî-pîrzaravayî û pîrçandî bin. Divê li Tirkîyeyê xizmetên şaredariyan bi zimanê kurdî (Kurmançî-Kirmanckî/Kirdkî), siryanî, ermenî, erebî, lazî be. **BasNews**

Mesrûr Barzanî bo fermandarê Hevpeymanan: Divê maf û asayîşa gelê Kurd li Sûriyê parastî be

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî

Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwaziya Fermandarê Hêzên

pêşwazî li Fermandarê Hêzên Hevpeymanîya Navdewletî yê li Iraq û Sûriyê kir û di wê hevdîtî-nê de rewşa rojhilatê Firatê hat gotûbêjîkirin û Mesrûr Barzanî ji fermandarê Hevpeymanîya Navdewletî re got ku pêwîst e maf û asayîşa gelê Kurd li Sûriyê parastî be.

Şewirmendê Encûmena Asayîşa

Hevpeymanîya Navdewletî yê li Iraq û Sûriyê General Paul LaCamera û şandeke pê re kir. Di civînê de behsa pêşhat û guhertinên li deverê û pêş-xistina zêdetir ya mekanîzma hevahengîya navbera hêzên têkildar û şerê dijî terorîzmê hate kirin.

Di berde-wamiya civînê de Mesrûr Barzanî hevdem li gel tekezkirina li

ser girîngiya hevkarîya zêdetir ya hêzên Pêşmerge bo şerê dijî teror û metirsiyên terorê, behsa zêdebûna liv û tevgerên terorîstan li çend parêzgehên Iraqê kir û ragihand ku eger sedemên terorê bi awayekî bingehîn li deverê neyên çareserkin, dê derfet ji bo dubare serhildana tundûtîjî bi nav û nasnavên din berde-wam be.

Fermandarê Hêzên Hevpeymanîya Navdewletî yê li Iraq û Sûriyê Paul LaCamera, diyar kir ku Hevpeymanîya Navdewletî li ser hevkarîkirin û perwerdekirina hêzên Pêşmerge û hêzên Iraqî berde-wam dibin û ji bo parastina deverê jî hevbeşî û hevahengî li gel hêzên Pêşmerge û hêzên Iraqê pêdiviyê girîng e.

Di beşeke din a civînê de behsa pêşhat û rewşa Sûriyê, bi taybetî deverên rojhilatê Firatê hate kirin û li ser vê yekê jî Mesrûr Barzanî dilgiraniya xwe ya li hember eger û pêşhatên wan deveran diyar kir û tekez li ser diyalog û çareserîya siyasî bo rewşa han kir û got ku divê di nava danûstanên çareserkirina kirîza Sûriyê de maf û ewlekariya gelê Kurd li Sûriyê werin garantîkirin. **KDP.info**

Nêçîrvan Barzanî û François Hollande civiyan

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Nêçîrvan Barzanî li gel serokomarê berê yê Fransayê, François Hollande

kêfxweşiya xwe li hember serdana bo Kurdistanî anî ziman û bi kurtî behsa vê serdana xwe û serdankirina çend

civiya. Herdu aliyan di vê civînê de pêwendiyên navbera Herêma Kurdistanê û Fransa gotûbêj kirin.

Îro Sêşema 26.2.2019 Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Nêçîrvan Barzanî li Hewlêrê pêşwazî li serokomarê berê yê Fransayê û dostê gelê Kurdistanê, François Hollande kir.

Di civînê de ku Cîgirê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Qubad Talebanî jî amade bû, François Hollande

navçeyên Mûsilê û beşdariya di merasîma pêşkêşkirina Xelata şehîda rojnamevan, Şîfa Gerdî kir.

Di civînê de serokomarê berê yê Fransayê, behsa serdana xwe bo Herêma Kurdistanê di destpêka şerê DAIŞê û serdana eniyên şer li gel serok Barzanî kir û destxweşî li Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Pêşmerge kir, ji ber hewandin û parastina hejmareke zêde ya aware û penaberan.

Nêçîrvan Barzanî û François Hollande di vê hevdiînê de tekezî li ser giringiya hevahengiya navbera civaka navdewletî, Iraq û Herêma Kurdistanê, ji bo dabînkirina xizmet-guzariyên pêwîst li navçeyên zirarpêketî kirin. Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, Nêçîrvan Barzanî spasiya vê serdanê û dostatiya birêz Hollande û alîkariyên berdewam ên Fransayê yê ji bo Herêma Kurdistanê di demên dijwar de kir û rola Fransayê di nehêlana dorpêça siyasî û dîplomasiya ser Herêma Kurdistanê bilind nirxand. Serokwezîrê Herêma Kurdistanê amaje bi pêwendiyên navbera Hewlêr û Bexdayê û çareserkirina beşek ji giriftan kir û tekezî li ser pişt-giriya Herêma Kurdistanê bo hikûmeta Serokwezîrê Iraqê Adil Ebdulmehdî û çareserkirina pirs-girêkan bi rêya gotûbêjê kir.

Di derbarê metirsiyên ji nû ve derketina DAIŞê li Herêma Kurdistanê û Iraqê de jî, Serokwezîr Nêçîrvan Barzanî da xuyakirin: "Metirsiya derketina DAIŞê heye û ji bo wê yekê niha di navbera artêşa Iraqê û Pêşmerge de hevahengî heye, bi armanca dîtina mekanîzmekê bo rûbirûbûna metirsiyan, tevî ku Hewlêr û Bexda di çend warên din de, bo çareserkirina pirs-girêkan gotûbêjan dikin." **KDP.info**

Çarenivîsa Rojavayê Kurdistanê piştî nemana DAIŞê çi ye?

Ji piştî destpêkirina şoreşa Sûriyê di sala 2011ê de û heta niha ew welat bûye meydana siyasî ya welatan û heta niha jî nakokî û mîlmilanî di navbera welatan de berdewam e. Pisporekî siyasî dibêje, heta niha nexuya ye ku pêşeroja Kurdan li wî welatî çi ye. Ji xwe Serok Mesûd Barzanî jî vê dema dawî her çend rojan dilgiraniya xwe ji ber pêşeroja gelê Kurd li Sûriyê nîşan dide.

DAIŞ li Sûriyê rojên xwe yê dawî birê dike. Navçeya Baxoz a Dêra Zorê cihê dawî yê DAIŞê bû. Li wir DAIŞ bidawî hat, lê pêşeroja gelê Kurd li Sûriyê nexuya ye ku dê çi be. Gelo welatên dê hevkarê Kurdan bimînin ji bo ku Kurd li wî perçeyê Kurdistanê bighên mafê xwe?.

Derbarê wê yekê de, Pisporekî Siyasî Faris Îsmail wiha dibêje: "DAIŞ bidawî bû, lê ew rêveberiya ku niha li Rojavayê Kurdistanê heye tenê wek darê destê welatan kar dike û ne tiştekî din e. Belge jî ew e ku hêj DAIŞ bidawî nehatibû, Amerîka biryar da ku hêzên xwe ji Rojavayê Kurdistanê bikişîne û gerek wê rêveberiyê xwe ji her egeran re amade kirba."

Vegera PYDê bo xala sifir li Şamê

Hemû hewlên Amerîka li ser wê yekê ne ku deselatên rêjîma Sûriyê sînordar bike, lê Rêveberiya Xweser a li Rojavayê Kurdistanê ya Meclisa Sûriyaya bi nav demokrat çendîn car gotûbêjê ligel rêjîma Sûriyê kiriye ji bo bihêzkirina pêwendiyên xwe, ku Amerîka jî jî vê yekê nerazî ye.

Jibilî Amerîka, ENKS jî jî vê helwesta PYDê nerazî ye. Serkirdeyên ENKSê ji malpera KDP.info re ragihandine ku, PYD dikare ligel her hêzekî lihev bike, lê tenê bi Kurdan re lihev nake. Ew Şama ku PYD dest jê bernade, heta niha nemade ye ku îttirafê bi PYDê û mafê gelê Kurd bike.

Vekişandina hêzan

Çendîn car serkirdeyên ENKSê rexneyê li Rêveberiya Xweser a PYDê

digrin û dibêjin, ew rêveberî nê nade part û hêzên Kurdan, ku Pêşmergeyên Roj yê ku welatên cihanê îttirafê bi wan dikin û bi hêzên navdewletî re şer dikin, ku vegeerî Rojavayê Kurdistanê û bi wan re şerê dijmin bikin. Tevî wê hel-

westa PYDê lê hêj gîlî jî dike ku hêzên Amerîka ji Sûriyê vekşin.

Navçeya Aram û rola Kurdan

Piştî derketina mijara Navçeya Aram, niha ew mijar bûye rojê hemû cihanê bi giştî û Sûriyê bi taybetî. Serkirdeyên Sûriyê dibêjin heta niha ew nizanin dê şewazê wê navçeyê çawa be.

Kurd wek pêşniyareke pêşwext yek nerîna wan heye û serkirdeyên Kurd ji malpera PDK.info re dibêjin, divê Navçeya Aram di bin çavdêriya navdewletî de be û ENKSê jî ragihandiyê ku divê Pêşmergeyên Rojê tê de beşdar bin.

Çareseriya siyasî yan leşkerî?

Endamê Îttîlafa Niştîmanî ya Opozisyona Sûriyê Şelal Gedo dibêje, PYD jî piştî sala 2011 û heta niha ligel çareserî û xebata leşkerî ye ji bo rewşa Rojavayê Kurdistanê, lê heta niha Kurd li wir bêdestkeft mane.

Gedo ji malpera KDP.info re ragihand: "ENKS ligel wê yekê ye ku pirsê Kurd li Sûriyê bi siyasî çareser bibe, ji ber ku çareserkirina kirîza Sûriyê ne li Sûriyê ye, lê belê li cem welatên mezîne."

Serok Barzanî ji pêşeroja gelê Kurd li Sûriyê dilgiran e

Di vê dema dawî de, her ku Serok

Barzanî ligel berpîrsên welatan dicive, dibêje: "Di nava guhertinên ku li Sûriyê çêdibin, ez jî ber pêşeroja gelê Kurd li wî welatê dilgiran im."

Îro Dûşema 25.2.2019, Serok Barzanî ligel Balyozê Rûsya li Iraqê

Maksim Maksimov civiya û di wê hevdiînê de rewşa Sûriyê de axivîn û Serok Barzanî dilgiraniyê derbarê pêşeroja gelê Kurd li Sûriyê nîşan da û daxwaz ji Rûsya kir rola xwe bibîne di bidawîhatina êş û azarên gelê Kurd li Sûriyê.

Herwiha îro Serok Barzanî û Serokê berê yê Fransa François Hollande jî civiyan û di vê civînê de jî Serok Barzanî got ku pêwîst e gelê Kurd li Sûriyê parastî be.

Mesrûr Barzanî daxwaza parastina maf û asayîşa gelê Kurd li Sûriyê dike. Ji aliyê xwe ve, Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî jî di vê dema dawî de di her civînekê de ligel berpîrsên welatan de daxwaz dike ku mafên gelê Kurd li Sûriyê parastî bin.

Mesrûr Barzanî beriya çend rojan di Kongreya Munich a Aştîyê de beşdar bû û li wir her ku ligel berpîrsêkî welatan dicivîya daxwaza parastina mafê gelê Kurd li Sûriyê dikir.

Îro Mesrûr Barzanî û Balyozê Rûsya li Iraqê Maksim Maksimov civiyan û di wê hevdiînê de derbarê rewşa Rojavayê Kurdistanê tekezî li ser çareseriya siyasî kir û ragihand ku pêwîst e di gotûbêjê çareserkirina kirîza Sûriyê de garentiya maf û asayîşa gelê Kurd li Sûriyê bê kirin. **KDP.info**

Mesrûr Barzanî ligel nûnerê Donald Trump yê Hevpeymaniya Navdewletî civiya

Şewirmendê Encûmenê Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ligel Nûnerê Serokê Amerîkayê Donald Trump yê Hevpeymaniya Navdewletî James Jeffrey civiya.

Îro şemiyê 16/02/2019a Şewirmendê Encûmenê Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di çarçoveya hevdiînên roja duyem yê Konferansa Asayîşa Munichê ligel Nûnerê Serokê Amerîkayê Donald Trump yê Hevpeymaniya Navdewletî James Jeffrey civiya.

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî di çarçoveya hevdiînên li Munichê îro li Nûnerê Karûbarên Neteweyên Yekgirtî yê Karûbarê Sûriyê, Wezîrê Derve Îranê, Wezîrê Bergiriyê Tirkîyê, Wezîrê Bergiriyê Bîrtanyayê, Cîgirê Wezîrê Derve yê Amerîkayê yê Karûbarên Îran û Iraqê Andrew Pike re civiybû.

Herwiha wê civînê duqolî yê Mesrûr Barzanî berdewam bikin. Tê çaverêkirin Mesrûr Barzanî berpîrsên Almanya, Îmarat û welatên din bicive. Duhê jî Mesrûr Barzanî di çarçoveya Konferansa Asayîşê ya Munichê bi Wezîrê Derve yê Rûsyayê Sergey Lavrov, Şewirmendê Encûmena Asayîşa Iraqê Felah Feyaz û hejmarak parlementerên Partiya Xiristîyanên Demokrat a Almanyayê ra civiya bû. **BasNews**

Trump: Em dê hejmarek leşkerên xwe li Sûriyê bihêlin

Serokê Amerîkayê Donald Trump ragihand ku wan di şerê DAIŞê de serkeftineke mezîne bidest xist. Trump piştî rast kir ku ew dê hejmareke hêzên xwe yê serbazî li Sûriyê bihêlin.

Donald Trump ji rojnamevanan re ragihand ku di şerê dijî DAIŞê de serkeftineke mezîne hatiye bidestxistin, lê hejmareke kêr ji leşkerên Amerîkayê dê li Sûriyê bimînin û gelek kes jî heye ku ev yek li cem wan baş e.

Trump diyar kir: "Heta niha tu serokekî din ev kar nekiriye, ez bi şev û roj li vir dimînim, di heman demê de jî hûn dizanin ku me serkeftineke mezîne di şerê dijî DAIŞê de bidest aniye."

Serokê Amerîkayê destnîşan kir: "Em karên xwe bi awayekî gelekî baş dikin, herwiha Lindesey Graham û hejmarek mezîne ji berpîrsan pîrozbahî li min kirin, ew jî li hember wê serkeftina mezîne ku me li dijî xilafetê bidest xistiye, lê di heman demê de em dixwazin hejmareke ji leşkerên xwe li wir bihêlin, bêguman wê hejmareke gelekî kêr bimîne, lê hejmareke mezîne ji kesan bi vê yekê re ne."

Donald Trump diyar kir: "Me di sala 2015an de hejmareke mezîne ji leşkerên xwe li wir bicih kiribû, di heman demê de jî me berê leşkerên xwe da eniyên şer li Iraqê jî, ez wisa dibînim ku me karekî gelekî baş kir û serkeftineke gelekî mezîne bidest xist û me karîbû em vê xilafetê bikişînin." **KDP.info**

Pêngava yekem a "Kurdistanê Bihêz" destpê kir

Siyasetmedarekî Kurd ragihand ku pêngava yekem a Kurdistanê bihêz destpê kir. Herwiha dibêje, erkê hikûmeta nû ya Kurdistanê bihêzkirina bingehên abûrî û encamdana çaksaziyê ye li Herêma Kurdistanê.

Piştî derbasbûna 4 mehan bi ser hilibjartinên Parlemantoya Kurdistanê, roja 18ê vê mehê desteya Serokatîya Parlemantoya Kurdistanê hat hilibjartin.

Siyasetmedar û parlamenterê berê yê Iraqê Mesûd Heyder wê pêngava partiyên siyasî yên ku di wê civînê de beşdar bûn, bi pêngaveke erênî bo destpêkirina Kurdistanê bihêz binav dike.

Mesûd Heyder ji malpera KDP.info re ragihand: "Hikûmeta nû ya Kurdistanê dê rêya hikûmetên berî xwe berdewam bike û dê erkê wê yê sereke bihêzkirina bingeha abûriya Kurdistanê, ew jî bi encamdana çaksaziyên abûrî û avêtina pêngavan ji bo nehiştina gendeliyê li hemû cihan." **KDP.info**

Berdevkê PDKê û Konsulê Amerîka pirsra Kerkûkê gotûbêj kirin

Endamê Polîtüburoya PDKê û Berdevkê fermî yê PDKê Mehmûd Mihemed û Konsulê Giştî yê Amerîka li Herêma Kurdistanê civiyan û di wê hevdîtinê de çend pirsên girîng mîna avakirina hikûmeta nû ya Kurdistanê û pirsra Kerkûkê gotûbêj kirin.

Iro Sêşema 26.2.2019 Mehmûd Mihemed pêşwazî li Konsulê Giştî yê Amerîka li Herêma Kurdistanê Stîvn Feygn û şanda pê re kir.

Di wê hevdîtinê de, rewşa Herêma Kurdistanê bi giştî û pêngavên piştî hilibjartinên 30 Îlonê û pirsra avakirina hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê û jihevtegiheştin û pêwendiya di navbera partiyên siyasî yên Kurdistanê bi taybetî gotûbêj kirin.

Herdû aliyên tekez kir ku di berjewendî û xwesteka xelkê Herêma Kurdistanê ye ku pêngavên avakirina hikûmeta nû û çareserkirina pirsgrêkan bileztir bin.

Her di wê hevdîtinê de herdu aliyên behsa rewşa Kerkûkê û navçeyên din ên Kurdistanê yên madeya 140 kirin û tekez kirin li ser pêwîstiya çareserkirina pirsgrêkên di navbera Hewlêr û Bexdayê de bi gotûbêjan û bi rêya hikûmeta Herêma Kurdistanê bihêz. **KDP.info**

Mesrûr Barzanî û wezîrê berevaniya Tirkîyê çend pirssek gotûbêj kirin!

Şewirmendê encûmena asayîşa herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û wezîrê berevaniya Tirkîyê Hulusî Akar civiyan.

Iro 16.02.2019ê şewirmendê encûmena asayîşa herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, li gel wezîrê berevaniya Tirkîyê Hulusî Akar re civiyan û çend pirsgrêkên giring guftûgo kirin.

Berî wê civînê Mesrûr Barzanî li gel çend endam parlamentêrên Almanya, nûnerê NYê yê karûbarê Sûriyê, wezîrê derve yê Îranê û wezîrê berevaniya Brîtanya civiya. Di çarçoveya hevdîtinan de biryare Mesrûr Barzanî li gel çend berpirseke din ên payebilind ên navnetewî bicive. **BasNews**

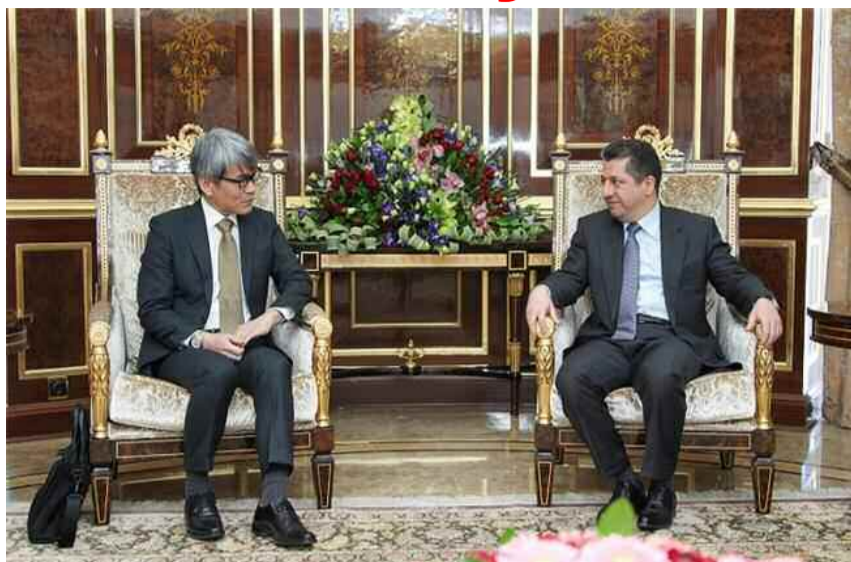
Japonya: Emê di pêşxistina Herêma Kurdistanê de beşdar bibin

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwazî li Balyozê Japonyayê li Iraqê Naofumi Hashimoto kir.

Di hevdîtinê de, ku Konsolê Giştî yê Japonya li Hewlêrê amade bû, dawî pêşhatên navçê û ferehkirina pêwendiyên û derfetên webirhênanê li Herêma Kurdistanê guftûgokirin.

Mesrûr Barzanî spasî li gel û hikûmeta Japonyayê kir bo hevkarî û alîkariyên ku di demên bûrî de pêşkêşî Herêma Kurdistanê kirine.

Ji aliyê xwe ve, Balyozê Japonyayê hêviya serkeftina ji Mesrûr Barzanî re xwast di serokatîkirina kabîneya dahatî ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê de. Hevde amadehiya welatê xwe bo pêşkêşkirina hevkarîyan û beşdarbûna di perezîdanê bi jêrxana Herêma Kurdistanê di warên cude de derbirî.

Di beşeke din a hevdîtinê de, gotûbêj derbarê rola kompaniyên Japonyayê di avedankirin û perezîdanê de hat kirin û tekezî li wê hat kirin ku Herêma Kurdistanê bo webirhênanê di warên cuda de jîngeheke libar e. Hewl û pêngavên

pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê û kûrkirina pêwendiyên dualî yên di navbera Herêma Kurdistanê û Japonyayê de bi awayekî di berjewendiyê herdu aliyên de be, tewereke din a hevdîtinê bû. **KDP.info**

Du partiyan aşkera kir amadene li gel PDKê rêkeftina siyasî pêkbînin!

Du partiyên herêma Kurdistanê amadebûna xwe bo rêkeftina siyasî li gel Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK)ê aşkera kirin.

Berdevkê Partiya Sosyalîst Demokrat a Kurdistanê Bextiyar Kerîm ji BasNewsê re ragehand: "Peyman başe bo derbas kirina vê krîza naha li Kurdistanê heye. Hêz û alî bernameya xwe bikin yek û gelê Kurdistanê ji vê krîzê derxin û ber bi çareseriyek guncaw ve bibin başe."

Herwaha diyar kir ku PDK, derbarê beşdarbûna li hikûmetê ji me pirs kiriye û ragehand: "Naha qonaxa helbijartina serokatîya herêma Kurdistanê ye. Piştî ku yasa hate çalak kirin û nûjen kirin û serokê herêmê hat helbijartin, serokê herêmê jî dê kesekî erkdar bike, ku hikûmeta nû ava bike."

Herwaha diyar kir wan bi armanca beşdarbûna li hikûmetê

amadebûna xwe bo rêkeftina li gel PDKê aşkera kirine.

Ji aliyê din ve endamê polît-buroya Tevgera Îslamiya Kurdis-

asayîş û seqamgirî tê de hebe, ew amadene li gel wan rêkbikevin.

Herwaha diyar kir, beşekî rêkeftinê siyasî ye û beşekî din jî

tanê Enwer Enebî ji BasNewsê re ragehand, her kesekî bixwazê rewşekî bo Kurdistanê ava bike ku

îdarî û aborî ye. Ji ber wê eger rêkeftin jî li gel PDKê bikin, divê rêkeftin siyasî be. **BasNews**

Sîhad Barzanî: Çek û teqemeniyên DAIŞê bi xwîna Pêşmerge hatin desteserkirin

Li bajarokê Koyê yê Herêma Kurdistanê mûzexaneyêke taybet bi çek, teqemenî û kelûpelên leşkerî yên DAIŞê yên di şer de ketine destê Pêşmerge hate vekirin.

Fermandarê Hêzên Piştewaniyê Yek Sîhad Barzanî di çarçova vekirina mûzexaneyêke taybet bi beşek kelûpelên leşkerî yên DAIŞê li bajarokê Koyê got: "Ev kelûpelên DAIŞê yên ketine destê Hêzên Piştewaniyê Yek û Pêşmerge, gelek xwîn hat rijandin ta hatin desteserkirin. Em ta rahênanê li ser curekê ji bombe û teqemeniyên rahênan dibin, DAIŞê cureyêke din dirust dikir."

Got jî: "Hêzên Piştewaniyê Yek rola xwe di wan şeran de hebû û gelek xwîn rijand, me ev yek jî bi derfet zanî ku wan kelûpelan numayîş bikin. Ev kelûpelên hatine nîşandan, beşeke biçûk e, me ji her nimûneyekê yek nîşan daye. Pêwîst e hemû bizanin çî roleke berçav a Hêzên Piştewaniyê Yek di şerên li dijî DAIŞê de hebû."

Sîhad Barzanî derbarê hevkarîyên Hevpeymanîyan ji hêza Pêşmergeyên Kurdistanê re got: "Hêzên Hevpeymanan ta radeyekê di warê rahênanê de hevkarîya Pêşmerge dikin û hevkarîyên din rawestandîye. Ew bi xwe dibêjin em ji bo şerê DAIŞê li vir in û rewşa me girêdayî ye bi Iraqê ve, welatên di nava Hevpeymanîya Navdewletî de di riya Bexdayê re

serederiyê ligel me dikin, lê ew dixwazin hevkarîya zêdetir bi Pêşmerge re bikin."

Li ser wê mûzexaneyê taybet bi beşek ji kelûpelên leşkerî yên DAIŞê yên di şer de bikar hatine û ketine destê hêzên Pêşmerge, Sîhad Barzanî got: "Dixwazin vî mûzexaneyê ferehtir bikin, gelek kelûpelên ketine destê me, belgê bombe û otombîlê kelûpelên din yên DAIŞê jî li ber destê me ye, lê hîna derfeta nîn e ew bîna pêşandin. Hêza Piştewaniya Yek her dem li bereyên pêşî yên şer bû û gelek qurbanî ji bo berevanîkirina li xaka Kurdistanê da. Dixwazin di riya vî pêşangehê re mîletê Kurd bizane ku qerzarê Pêşmerge ye û li dijî dijminekî tund wek DAIŞê xwîna xwe kir qurbanîya gelê Kurdistanê." **kurdistan24.net**

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çîye? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

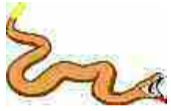
diran

Ev çîye? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çîye? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çîye? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çîye? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çîye? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çîye? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çîye? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

tac

Ev çîye? Ev **tace**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

canî

Ev çîye? Ev **canîe**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çîye# Ev **cûcîke**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çîye# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çîye? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

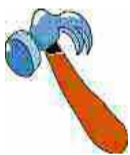
çêlek

Ev çîye? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

çaynîk

Ev çîye? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynıkdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapol.

çakûç

Ev çîye? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

Dd

defter

Ev çîye? Ev **deftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çîye? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

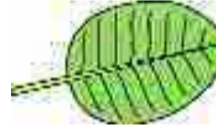
Ev çîye? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çîye? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

belg

Ev çîye? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çîye? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

Ev çîye? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çîye? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarğızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

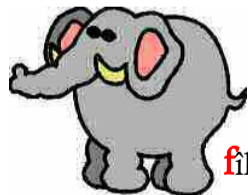
Ev çîye? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jilettdir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çîye? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

Ff

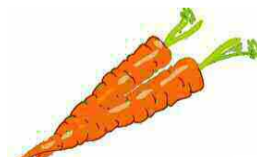
fîl

Ev çîye? Ev **file**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefant.

fîrok

Ev çîye? Ev **firoke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çîye? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çîye? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

pê

Ev çîye? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

kêr

Ev çîye? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çîye? Ev **fînde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çîye? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çîye? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

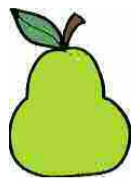
guh

Ev çîye? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

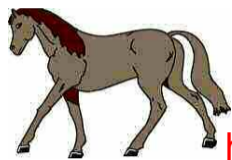
hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

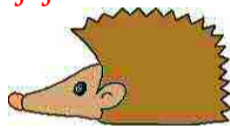
hêştir

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Jj

jûjî

Ev çîye? Ev jûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

kevjal

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nêdir? Bu xəçəşdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

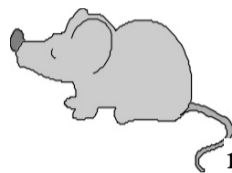
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev miške.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

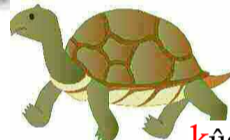
Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî.

Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reнге.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

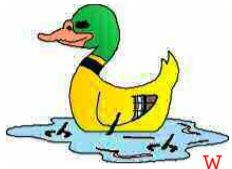

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

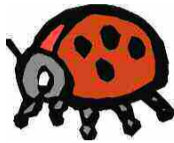
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

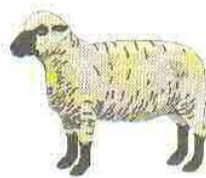
xanî

Ev çîye? Ev xaniye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xiyare.
Bu nêdir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

yek

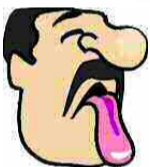
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî
	ya bi tîpên latînî	ya bi tîpên kirilî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	Цц	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ee	Ee
7	Ee	Яя	Əə
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Hh	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьь	İi
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Kk	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Pp	Rr
22	Ss	Cc	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Tt	Tt
25	Ûû	Уу	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Vv	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Xx	Xx
30	Yy	Йй	Yy
31	Zz	Зз	Zz

DİKARÎ BIXWÎNÎ

1	Artêş, armanc, av, agir , azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cûdî, cêr, ceş, Declê, Cefêr, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êlnûr, êvar, êzing, êş, êlek, Êldar,
7	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mîdia, merd, mêt, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şîrîn, sekir, şewaq
24	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vala, vrvêşî, vira, vialî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	War, welat, Weçh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

За последние 2 суток в Сирии освобождены 14 езидских детей

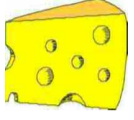
За последние 48 часов в общей сложности 14 езидских детей в возрасте от 5 до 15 лет были освобождены из плена "Исламского государства" (ИГ). Об этом сообщило Управление Регионального правительства Курдистана (КРГ) по делам похищенных езидов.

Глава управления Хусейн Каиди сообщил в интервью "BasNews", что трое из освобожденных детей уже прибыли в Иракский Курдистан, а проезд остальных ожидается в ближайшие часы. Что касается сообщений о том, что в недавно освобожденном от ИГ районе восточной части Сирии было обнаружено 50 голов езидских женщин, казненных террористами, Каиди сказал, что пока не располагает документальным подтверждением, что жертвами боевиков стали именно езидки, но в этом отношении ведется расследование. Чиновник также отметил, что к настоящему времени усилиями управления КРГ из плена спасены 3369 езидов.

kurdistan.ru

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

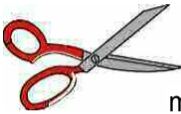
beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Qq

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

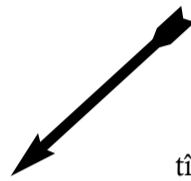
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev rovíye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tîr

Ev çiyey? Ev tîriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utîye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımıdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

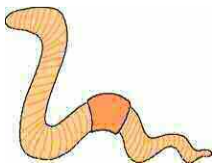
keVok

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

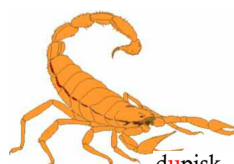
kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

biVir

Ev çiyey? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçaVik

Ev çiyey? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glass.

Экс-президент Олланд встретился с главой КРГ Нечирваном Барзани

Бывший президент Франции Франсуа Олланд 26 февраля встретился с премьер-министром Иракского Курдистана Нечирваном Барзани, чтобы поблагодарить Эрбиль за усилия по обеспечению безопасного убежища для 2 миллионов

сирийских беженцев и иракских ВПЛ, бежавших в Курдистан из-за войны с "Исламским государством" (ИГ).

Олланд прибыл в Эрбиль, чтобы встретиться с высшими должностными лицами Регионального правительства Курди-

стана (КРГ) и принять участие в первой церемонии вручения Международной премии имени Шифы Гарди, названной в честь курдской журналистки, погибшей во время освещения войны против ИГ в Мосуле.

Во время встречи премьер-министр Барзани поблагодарил Олланда за его поддержку Курдистана во время пребывания на посту президента Франции. Он отметил, что Париж сыграл важную роль в прекращении санкций, введенных в отношении Эрбиля после референдума о независимости Курдистана в 2017 году.

Проинформировав Олланда об угрозах возрождения ИГ в Ираке, Барзани отметил, что для предотвращения этого процесса необходима тесная военная координация между Эрбилем, Багдадом и международным сообществом. kurdistan.ru

Пешмерга и иракская армия готовятся к совместной работе в спорных районах

Курдские силы пешмерга и члены иракской армии недавно начали совместные полевые исследования в спорных районах, на которые претендуют центральное и региональное правительства.

По словам высокопоставленного представителя министерства пешмерга, Багдад и Эрбиль пытаются наладить совместное сотрудничество в этих районах, подвергающихся нападениям боевиков "Исламского государства" (ИГ).

Заявление было сделано после нескольких недель многочисленных встреч между министерством пешмерга и федеральными иракскими военными, в ходе которых стороны договорились сформировать несколько комитетов, призванных содействовать координации и сотрудничеству в обеспечении безопасности на спорных территориях.

"Совместные комитеты планируют... провести полевые исследования этих районов и, следовательно, создать то, что станет линией фронта сил пешмерга и иракской армии", - сказал генеральный секретарь министерства пешмерга Джабар Явар.

По его словам, совместные рейды будут проведены в провинциях Салахаддин и Дияла.

Пешмерга были одной из наи-

веденного в сентябре 2017 года, военное сотрудничество между Багдадом и Эрбилем было прекращено, и пешмерга были

более эффективных сухопутных сил в войне против ИГ в Ираке и сыграли важную роль в вытеснении террористической группировки из севера страны. В ходе военной операции по освобождению Мосула, самопровозглашенной столицы ИГ в Ираке, силы пешмерга прорвали линию обороны террористов и захватили несколько районов в восточной и северной частях города в координации с иракскими силами и возглавляемой США коалицией.

Однако после референдума о независимости Курдистана, про-

вытеснены из спорных территорий иракскими вооруженными силами и шиитскими ополченцами. Опасения, что ИГ вновь появится в уязвимых районах, побудили местных и международных чиновников призвать иракские и курдские войска вернуться к объединению фронта против общей угрозы террора.

Последние события свидетельствуют о расширении, хотя и нередко предварительном, сотрудничества между Багдадом и Эрбилем и об общем укреплении отношений между ними. kurdistan.ru

В МВД Австрии предложили создать на Ближнем Востоке трибуналы над наёмниками ИГ

Министр внутренних дел Австрии Герберт Кикль выступил

с предложением создать на Ближнем Востоке трибуналы для проведения процессов над боевиками — наёмниками террористической организации "Ислам-

ское государство".

"Европейские страны должны сейчас быстро договориться: в регионе должны быть трибуналы для террористов ИГ (наёмников. — RT) с привлечением ООН и ЕС", — сказал он в интервью Kronen Zeitung.

По словам министра, Австрия считает неприемлемой мерой принимать обратно наёмников, которые отправились воевать на стороне боевиков.

"Защита собственного населения имеет первостепенное

значение. Поэтому это неприемлемо — принимать эти "тикающие бомбы замедленного действия" (наёмников. — RT) обратно в Австрию", — добавил он.

Ранее американский лидер Дональд Трамп призвал страны ЕС "взять обратно" более 800 боевиков террористической группировки "Исламское государство" и предать их суду. Он отметил, что в противном случае Соединённые Штаты отпустят террористов, после чего они могут вернуться в Европу. kurdistan.ru

Помпео: политика США в отношении Ирана остается неизменной после ухода Зарифа

Государственный секретарь США Майк Помпео подтвердил твердую позицию своей страны в отношении Исламской Республики Иран, не смотря на отставку министра иностранных дел Ирана Мохаммеда Джавада Зарифа.

"Мы отметили отставку Зарифа. Посмотрим, останется ли он", - написал Помпео на своей странице Твиттере, имея в виду то, что президент Ирана Хасан Роухани еще не принял отставку Зарифа.

"В любом случае, он и Хасан Роухани - просто подставные лица для коррумпированной религиозной мафии. Мы знаем, что [Верховный лидер Ирана] Али Хаменеи принимает все окончательные решения", - написал Помпео, отметив, что политика Вашингтона остается "неизменной", и что США продолжают вынуждать иранское правительство "вести себя как нормальная страна и уважать свой народ".

Зариф объявил о своей отставке в Instagram накануне вечером в понедельник. Позже он указал в интервью, что внутренние конфликты между политическими группировками в Иране могли привести к его отставке с поста министра иностранных дел Ирана после 67 месяцев пребывания на этом посту. kurdistan.ru

Нетаньяху выразил удовлетворение отставкой Зарифа

Премьер-министр Израиля Биньямин Нетаньяху выразил удовлетворение отставкой Мохаммеда Джавада Зарифа с поста министра иностранных дел Ирана. Зариф объявил о своей отставке на своей странице в Instagram 25 февраля.

"Зариф ушел, хорошее избавление", - написал Нетаньяху в Твиттере на следующий день после отставки главы МИД Ирана.

"Пока я здесь, у Ирана не будет ядерного оружия", - добавил премьер-министр Израиля.

По неподтвержденным сообщениям, Зариф принял такое решение после усиления давления со стороны политических групп Исламской Республики, которые пытаются влиять на внешнюю политику Тегерана. Он призвал других дипломатов и сотрудников министерства продолжать выполнять свои обязанности и не идти по его стопам. kurdistan.ru

Теракт в Сирии: 1 погибший, 10 раненых

26 февраля в результате взрыва мины в восточной части Сирии погиб по меньшей мере один мирный житель, еще десять получили ранения.

По данным агентства "SANA", взрыв произошел в районе Аль-Шула провинции Дейр-эз-Зор. Предполагается, что он был устроен боевиками "Исламского государства" (ИГ), которые все еще удерживают последний район Сирии — Багуз. Возглавляемые курдами "Сирийские Демократические Силы" (СДС) ведут наземную операцию по освобождению от ИГ последних территорий в восточной части страны, недалеко от границы с Ираком. kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 05 (450) 25 февраля-3 Марта 2019-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Руководство ПСК призывает Барзани помочь ослабить напряженность

Заместитель генерального секретаря "Патриотического

двумя основными партиями Иракского Курдистана.

союза Курдистана" (ПСК) Косрат Расул, направил послание президенту "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуду Барзани, призвав его помочь ослабить напряженность в отношениях между

политическая напряженность возросла после того, как ПСК выразила сожаление по поводу предыдущего соглашения с ДПК об участии в парламентской сессии 18 февраля для избрания спикера парла-

мента. Несмотря на то, что этот пост был зарезервирован за ПСК, партия решила не присутствовать на заседании.

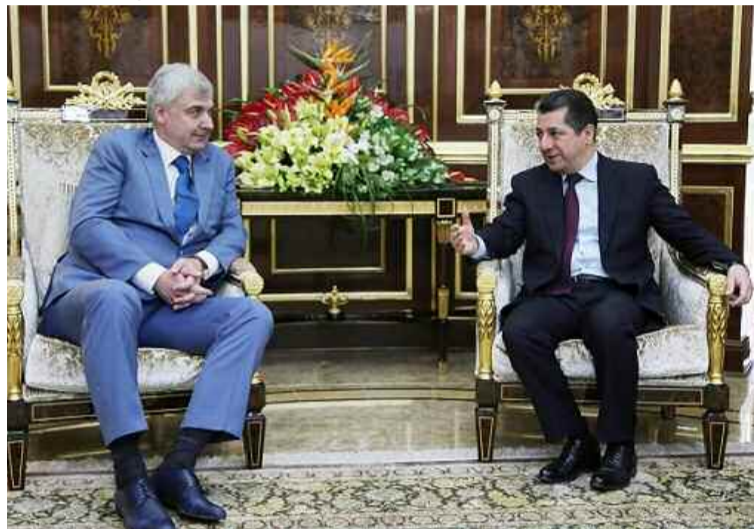
Парламент, однако, продолжил сессию и избрал представительницу ДПК временным спикером, пока ПСК не вернется к работе в законодательном органе и не назначит своего представителя.

Член Политбюро ПСК Саман Гармияни заявил в интервью "BasNews", что Расул попросил о вмешательстве Барзани, чтобы ослабить возникшую напряженность, и отметил, что партии планируют провести встречи и возобновить переговоры.

"Все стороны должны действовать ответственно, поскольку текущая ситуация в Курдистане чувствительна", - добавил Гармияни. kurdistan.ru

Глава СБ Курдистана встретился с послом России в Ираке

Глава Совета Безопасности Иракского Курдистана Масрур Барзани призвал активизировать усилия по победе над идеологией "Исламского государства" (ИГ) в ходе встречи с послом России в Ираке Максимом Максимовым.

Как заявил высокопоставленный курдский чиновник, устранение коренных причин, приведших к появлению ИГ, является ключом к искоренению джихадистской группировки.

Барзани также подчеркнул важность политического урегулирования кризиса в Сирии и защиты прав сирийских курдов.

Курдский и российский представители обсудили также отношения между Эрбилем и Багдадом, и урегулирование их споров в рамках Конституции Ирака. kurdistan.ru

После поражения в Сирии боевики ИГ перебираются в сельскую местность Синджара

Командир езидских отрядов пешмерга предупредил о возвращении в иракский Синджар из Сирии террористов "Исламского государства" (ИГ).

Остатки боевиков ИГ скоро потерпят поражение восточной сирийской провинции Дейр-эз-Зор. Боевики, имеющие иракское гражданство, возвращаются в свои родные города с помощью своих семей. В понедельник командующий силами пешмерга в Синджаре Касым Шешу заявил в интервью "BasNews", что жители деревень вблизи Рабии, Синджара и Баажа помогают членам их семей, ранее присоединившимся к ИГ и теперь осажденным в Сирии.

По словам Шешу, семьи помогают террористам без-

опасно пересечь границу, и Бзуна.

переодеться и побриться, чтобы избежать судебного преследования за многочисленные преступления.

По словам езидского командира, большинство боевиков из деревень Тель Машраф, Бир Джари, Хазука, Рамо

"Это может представлять серьезную угрозу для региона. Для Багдада жизненно важно принять незамедлительные меры и не дать террористам проникнуть из Сирии в Ирак", - добавил Шешу. kurdistan.ru

Макрон: угроза ИГ в Ираке остается значительной

Президент Франции Эммануэль Макрон 25 февраля заявил, что угрозы, с которыми сталкиваются иракцы после официального объявления о победе над "Исламским государством" (ИГ), остаются "значительными".

Макрон пообещал, что его страна продолжит оказывать поддержку Ираку, отметив, что Париж "останется рядом с иракцами в политическом и военном отношении".

Президент Франции сообщил, что намерен посетить Ирак для развития сотрудничества во всех областях.

"Старая дружба (между Францией и Ираком) служила барьером против терроризма; теперь мы должны поддерживать ее

конкретными проектами по совместному установлению прочного мира", - сказал Макрон. "Это будет моим посланием, когда я приеду в Ирак в течение нескольких месяцев", - добавил он. Макрон также объявил, что Франция предоставит один миллиард евро в виде средств на реконструкцию транспорта, здравоохранения, водоснабжения и энергетики Ирака. kurdistan.ru

ИГ атаковало нефтяное месторождение возле Киркука

Во вторник ночью боевики "Исламского государства" (ИГ) атаковали нефтяное месторождение "Алас" около Киркука на севере Ирака. Согласно официальному заявлению, террористы

убили одного полицейского. Силы полиции успешно отразили нападение на месторождение, которое находится в ведении иракской государственной нефтяной компании "SOMO". kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel.-whatsapp:
+994 50 352-33-18, 55 202-13-53

Baş redaktorun müavini:
Ramiz Qərib
Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Анар Балаев
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17
Navnisan: Bakû Az1040, soqaq
S.Mêhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏS 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filiali
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500